

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նշ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

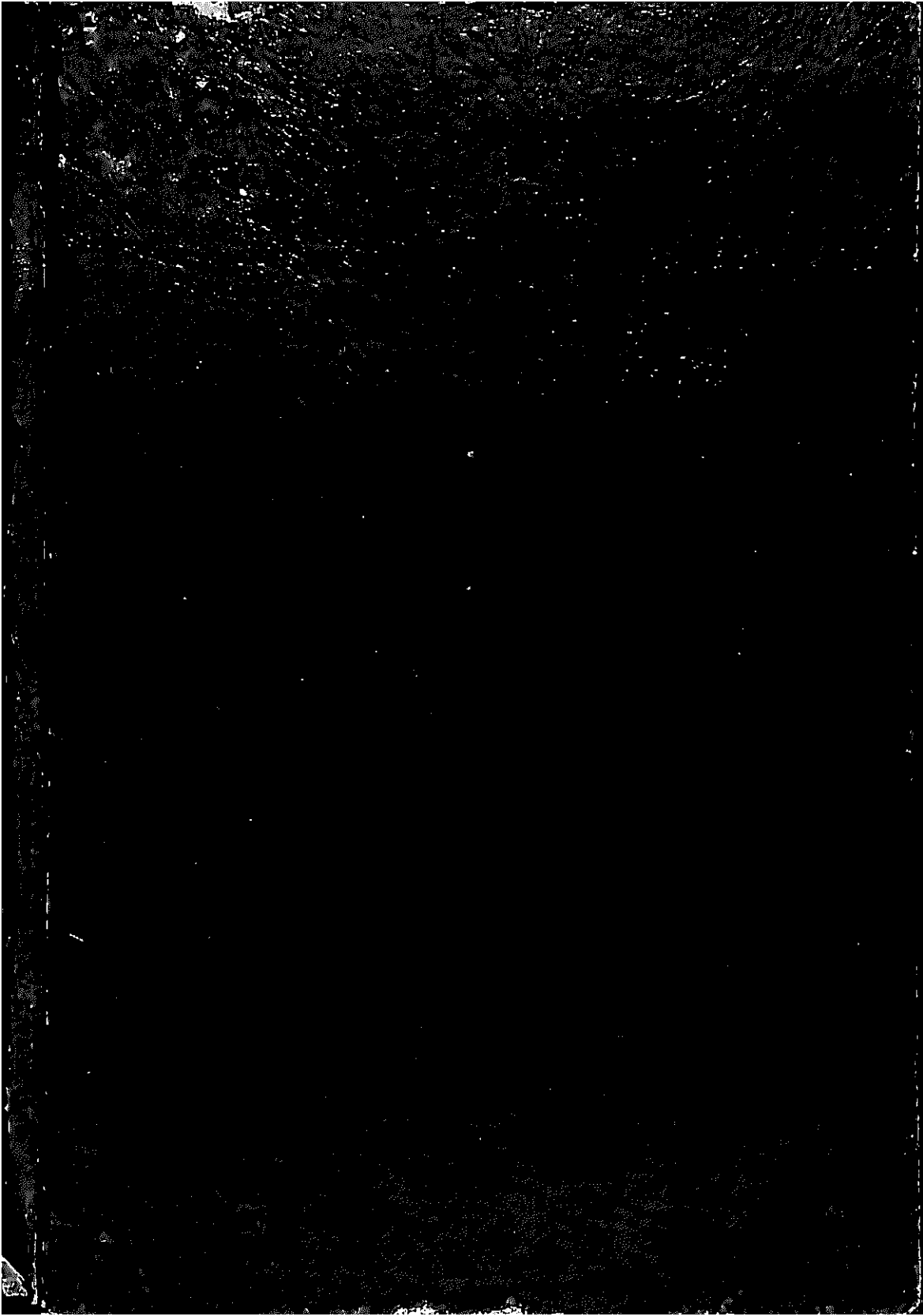
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

331.88(94)

Ա-22

Հոկտեմբերյան Հեղափոխության V-դ ստեղծարժի
ստեղծարժան Հ. Ս. Խ. Հ. Կենտրոնական
Հանձնաժողով

Ա-22

ՊՐԻՆՏԱՐՆԵՐ ԲՈՒՐ ՅԵՐԿԵՐԻ, ՄԻՆՏԵՐ.

Հ. ԱԶԱՏՅԱՆ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յ Ե Վ

ԱՐԶԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

1922

ՅԵՐԵՎԱՆ

35928-62

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԱՐԿԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ԾԱՐԺՈՒՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՅԵՎ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կապիտալիստական հասարակությունն իր գոյության վերջին շրջանն է ապրում: 1914 թվին սկսած և այսօր շարունակվող համաշխարհային պատերազմը արտադրության կապիտալիստական յեղանակի անհրաժեշտ հետևանքն է, նրա ուժեղացման ու տարածման գործիքը: Կապիտալիզմը առանց գաղութային քաղաքականության անհնարին է, իսկ գաղութները յերկնքից չեն թափում և կապիտալիստական գործարաններում չեն թխվում: Նրանց կարելի չէ ձեռք բերել, նրանց ժողովուրդներին ճնշել ու նրանց հարստությունները սեփականացնել միայն բռնի ուժի միջոցով: Կապիտալի առաջխաղացումն տեղի յե ունենում արդյունաբերական ճգնաժամերի ճանապարհով, իսկ վորպես վերջիններիս լուծման ամենաազդեցիկ ու ամենասուր գործիք պատերազմն է հանդիսանում:

Չափազանցության մեջ չենք ընկնի, յեթե ասենք, վոր կապիտալիստական պետության ձեռքում պատերազմը վոչ միայն միջոց է, այլ յեվ գոյության կովի հիմնական մեքողը:

Կապիտալիստական արդյունաբերության ապրած խոշորագույն ճգնաժամն առաջացրեց և մարդային պատմությանը հայտնի խոշորագույն պատերազմը: Սակայն, կապիտալի համար նոր շուկաներ ստեղծելու և նրա դիրքերն ամրացնելու փոխարեն, պատերազմը քայքայեց ամբողջ աշխարհի տնտեսությունը և երկրագնդին բոլոր

անկյուններում ապրող շահագործվող ու դժգոհ տարրերին արթնացրեց ու վտարի կանգնեցրեց: Պատերազմի առաջացրած ծանր մթնոլորտում պրոլետարիատի կողմն անցավ յեվ աշխատավոր գյուղացիությունը: Պետությունների միջև մղվող պատերազմին փաղափացիախառն պատերազմ հայտարարվեց: Վերջինիս նպատակն է՝ վերջ դնել կապիտալիստական հասարակությանը, վորի գոյության հիմնական պայմանը կազմում են ժողովուրդների կեղեքումն ու շահագործումն, արդյունաբերական ճգնաժամերն ու պատերազմները: Ըստ ճգնաժամի ու պատերազմի բնորոշած չափերի, կապիտալի դեմ ուղղած կռիվն էլ համաշխարհային բնույթ է ստացել և մղվում է վոչ թե հանուն կապիտալի հասցրած շարիքների մեղմացման, այլ հանուն կապիտալի վերացման ու կապիտալիստական հասարակության կործանման, հանուն արտադրության միջոցների ազգայնացման և կոմունիստական կարգերի հաստատման:

Հասարակությունները միմիանցեց տարբերվում են արտադրության այն յեղանակով, վորն իշխող է հանդիսանում տվյալ յերկրներում և տվյալ դարաշրջանում: Արտադրության նոր յեղանակին համապատասխան, արտադրության միջոցներն էլ նոր դասակարգի սեփականություն են դառնում, վորն այժմ հենց այդ պատճառով իշխող դասակարգ է հանդիսանում:

Կապիտալիստական հասարակությունն այսօր նմանում է մի ծեր կաղնու, վորի կեղնն ամեն կողմից ճեղքեր է տվել, իսկ բունը—փտել: 1917 թվից սկսած, ամիս չի անցնում, վոր այդ ճեղքերից նոր ու նոր հեղափոխական կազմակերպություններ չյերևան: Իր ամենախոշոր ճեղքը բուրժուական հասարակությունը տվեց կապիտալիստական վիթխարի շենքի ամենաթուղ մասերից մեկում՝ Ռուսաստանում, վորի պրոլետարյան ու աշխատավոր գյուղացիությունը իրենց սեփականություն հայտարարե-

ցին յերկրի իշխանությունն ու հարստությունը, հերոսական քաղաքացիական կռիվի միջոցով յերկրում իրենց անբաժան իշխանությունը՝ իրենց դիկտատուրան հաստատեցին և ձեռնարկեցին տնտեսության ու հասարակական-քաղաքական կյանքի կազմակերպմանը՝ կոմունիստական հիմունքներով:

Հեղափոխության և իշխանության գլուխ անցած պրոլետարիատը առաջին հերթին պետք է արտադրության միջոցները ազգայնացման յենթարկեր և նրանց կապիտալիստական ոգտագործումն սոցիալիստականով փոխարիներ: Առաջին անգամ դասակարգային հասարակության պատմության մեջ, աշխատանքի կատարող դասակարգը միաժամանակ յեվ իշխող դասակարգ դարձավ: Ինչքան վոր ամեն մի հասարակության և պետության գոյության հիմքը նրանց տնտեսության կազմակերպումն, նյութական պահանջների բավարարումն են հանդիսանում, իշխանությունն ստանձնած պրոլետարյատի բոլոր կազմակերպություններն առաջին հերթին այդ հոգսերով էյին զբաղվելու:

ԿԵՐՄԻՐ ԱՐՀՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԼԱՅՆ ԱՍՊԱՐԵԶՐ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ԿԵՐԳԵՐՈՒՄ

Ռուսաստանի պրոլետարական հեղափոխությունն վերջ դրեց այն անդունդին, վոր համարյա բոլոր բուրժուական յերկրներում գոյության ունի բանվորության պրոֆեսիոնալ ու քաղաքական մարմինների մեջ: Մեր խորհրդային կարգերում բանվորությունը մի մարմին, մի բյուրեղացած դասակարգ է հանդիսանում և նրա բոլոր կազմակերպությունները միեմունյն նպատակի յեն ձրգտում՝ աշխատանքի դիկտատուրայի հաստատմանը: Գոյություն չունի տնտեսություն առանց քաղաքականության զենքի, ինչպես և քաղաքականություն—առանց տնտեսա-

կան նպատակներն ու ձգտումներն: Հոկտեմբերյան հեղա-
փոխութեան ասպետը—Ռուսաստանի պրոլետարիատը—
վոչ միայն շախմատեց բուրժուական կարգերը, այլ և
վերջ դրեց բուրժուական կարգերում գոյութիւն ունե-
ցող այն խոշոր տարածայնութիւններին, տարբերութիւն-
ներին ու կոնֆլիկտներին, վոր տեղի ունեն միեւնոյն բանվոր
դասակարգի զանազան կազմակերպութիւններին մեջ,
նրանց թուլացման մշտական աղբյուր են ծառայում
և այդ պատճառով բուրժուազիայի կողմից ամենայն
աջակցութեան արժանանում: Իր դիկտատուրան հասա-
ած պրոլետարիատը չեսնված արագութեամբ կազմա-
կերպեց իր կոմունիստական կուսակցութիւնը, իր պաշ-
տամարական խորհուրդները յետ իր արհեստակցական
միութիւնները, նրանց բոլորի առաջ միջնակցութիւն խնդիրը
դնելով՝ կոչով հակառակադիտութեան դեմ, սնեստութեան
կազմակերպումն սոցիալիստական հիմունքներով, իր ի-
ստատեան ուժեղացումն յետ աշխատանքի դասակար-
գերի նյութական ու բարոյական պահանջների բավա-
րարումն: Խորհրդային յերկրներում տնտեսական կյանքի
ու տնտեսական քաղաքականութեան դեկը կոմունիստա-
կան կուսակցութեան ձեռքումն և կենտրոնացած և նրա
աշխատանքի առյուծային բաժինը, նրա առաջնակարգ
հոգսերից մեկն և հանդիսանում: Ինչպէս մեր կուսակ-
ցութիւնը միայն քաղաքական կովի կազմակերպութիւն
չէ, այնքան ել մեր միութիւնները միայն տնտեսական
կովի մարմիններ չեն: Նրանց ծագումն ու գոյութիւնը
կապված են ամբողջովին այն մեծ աշխատանքի հետ, վոր
հինգ տարվա ընթացքում նրանք կատարել են քաղաքա-
ցիական կովի դաշտում, կոմունիստական կուսակցու-
թեան և խորհուրդների գործունեութեան մեջ, արդյունա-
բերութիւնը և մթերքների բաշխման գործը կազմակեր-
պելու ասպարիզում: Խորհրդային յերկրներում չկա մի

կոմիսարիատ, մի քաղաքական մարմին, վորն իր գոր-
ծունեութեան այս կամ այն ասպարիզում արհեստակցա-
կան միութիւնների վրա չհենվի, նրանց ոգնութեանը
չդիմի: Ժողովրդային բոլոր բաժինները կապված են հա-
մապատասխան միութիւնների հետ և նրանց հետ միա-
սին և, վոր կազմակերպում են տնտեսութիւնը: Պարտո-
կոմատի առաջնակարգ աշխատանքը բանվորութեան մթե-
րային ապահովումն և հանդիսանում և այդ աշխատանքի
կազմակերպումն ու կիրառումն միութիւնների և կոմի-
սարիատի միացյալ ուժերով, նրանց փոխադարձ համա-
ձայնութեամբ և տեղի ունենում: Աշխատանքի ուժի հաշ-
վառութիւնն ու բաշխումը, ինչպէս և աշխատանքի կո-
միսարիատի ամբողջ գործունեութիւնը միութիւնների
գեղավարութեամբ ու ոգնութեամբ և կատարվում, իսկ
աշխատանքի կոմիսարը միութիւնների բարձրագույն
մարմինն անդամ և և նրա թեկնածուն: Միութիւնների
ներկայացուցիչը տնտեսական խորհրդակցութեան և պե-
տական անդամ է: Միութիւնները մասնակցում են ֆին-
տոլկոմատի հարկային ու բյուջետային աշխատանքներին:

Սակայն, մեր միութիւնների պետական աշխատանքը
չի սահմանափակվում այն մասնակցութեամբ, վոր նրանք
ունեն տնտեսական կոմիսարիատների գործունեութեան
մեջ: Բանվոր դասակարգի ամենալայն ու մասսայական
կազմակերպութիւնները հանդիսանալով, նրանք չեն կա-
րող անպատասխանատու և չեզոք հանդիսատեսի դերում
մնալ այն կովի հանդեպ, վոր մեր դիկտատուրայի ու մեր
տնտեսական շինարարութեան դեմ մղում են հեղա-
փոխութեան ներքին ու արտաքին թշնամիները: Այդ պատ-
ճառով ել մեր միութիւնների վրա սուրբ պարտականու-
թեան և ընկնում՝ զենքով կովել պրոլետարիատի դիկտա-
տուրայի թշնամիների դեմ և ռազմագոյաւարտին վերջի-
նիս գործունեութեան մեջ ամենայն աջակցութիւն ցույց

տալ: Քաղաքայիական կռիւի ընթացքում Ռուսաստանի միութիւնների հարյուր հազարավոր անդամներ սրբութեամբ կատարում եղին իրենց վրա գրած այս ծանր դասակարգային պարտականութիւնը: Մեր միութիւններն անգլին դեր ունեն կատարելու հեղափոխական կռիւի մի այլ փրօնտում—բանվորադուղաքիական տեսչութեան աշխատանքներում: Իսկ միջին միութիւնները կարող են մասների արանքով նայել բժշկասանիտարական կամ կուլտուրական գործի կազմակերպմանը: Այս բոլոր և ուրիշ շատ ասպարեզներում Խորհրդային յերկրների արհմիութիւնները համապատասխան կոմիսարիատներին նրանց գործունեութիւն մեջ ամենայն աջակցութիւն են ցույց տալիս կամ նրանց աշխատանքներին անմիջապէս մասնակցում:

Իսկ բանվորների պատգամավորական խորհուրդները—նրանց հրավիրումը, կազմակերպումը, նրանց աշխատանքների ղեկավարութիւնը գտնվում են միաժամանակ կոմունիստական կուսակցութեան և արհմիութիւնների ձեռքում: Բանվորական խորհուրդների բոլոր ընտրողներն ու պատգամավորները արհեստակցական միութիւնների անդամներ են կամ նրանց անդամակցելու իրավունք ունեն:

Ել չենք խոսում կոմունիստական կուսակցութեան մասին: Վերջինս միութիւնների գաղափարական և քաղաքական ղեկավարն է, իսկ միութիւնները—նրա ուժեղացման ու անմասն անսպաս աղբյուրը:

Կա մի բանվորութիւն, մի պրոլետարական դասակարգ: Կուսակցութիւնը, խորհուրդները և արհմիութիւնները այդ մեծ մարմնի համարժեք որդաններն են, միևնույն նպատակին են ծառայում: Նրանք միմիանցից բաժանվում են միայն աշխատանքի բաժանման սկզբուն-

քով, ինչպէս այդ տեղի ունի մեր բազմաթիւ կոմիտարիատների միջև, վորոնք բոլորը միևնույն նպատակին են ձգտում, միևնույն աստծուն ծառայում:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՈՒ

Խորհրդային յերկրների արհմիութիւնների առաջ պատմութիւնը բազմաթիւ հարցեր է դրել լուծելու: Այդ հարցերից մեծագույնը մեր միութիւնները կոմունիստական հասարակութեան կազմակերպումն են համարում: Յե՛վ այլ կերպ չէր ել կարող լինել, քանի վոր Խորհրդային յերկրներում բանվորների և ծառայողների մոտ 80 տոկոսը արհմիութիւններում է գտնվում, իսկ արդյունաբերութեան վորոշ ճյուղերում համարյա բոլոր բանվորներն ու ծառայողները միութեան անդամ են: Բայց չէ՞ վոր այդ նույն բանվորները—միութիւնների անդամները—միաժամանակ և ամենից առաջ այն դասակարգի անդամներն են, վորը իր ղեկատարութեան է հաստատել և ձգտում է կոմունիստական հեղափոխութեան կատարյալ հաղթանակին ամբողջ աշխարհում: Հրաժարվել ղեկատարութեան և կոմունիստական հեղափոխութեան աշխատանքն իրենց գործունեութեան հիմք ունենալուց—նշանակում է հրաժարվել վո՛չ միայն միութիւնների գործունեութեան բոլոր մյուս կողմերից, այլ և միութիւնների գոյութեան հնարավորութիւնից: Ահա թէ ինչու Խորհրդային յերկրների բանվորները իրենց արհմիութիւնների կանոնադրութեան առաջին կետին հետևյալ ձևակերպումն են տալիս.

§ 1. «Կանգնած լինելով պրոլետարիատի միջազգային դասակարգային կռիւի հսկի վրա, (այս ինչ) բանվորների յե՛վ ծառայողների արհմիութիւնները, կազմակերպելով բանվորական լայն մասսաները յե՛վ նրանց սոցիալական շինարարութեան մաս-

նակից անելով, իր նպատակն է համարում սոցյալիզմի իրականացումն պոլիեսարյաժի գիհեսուերայի միջոցով:»

Կարմիր արհմիությունների ծրագրի այս պարզ ու կտրուկ, հեղափոխական ձևակերպումն բավական է համեմատել առաջնակարգ կապիտալիստական յերկրների բանվորական միությունների համապատասխան կետի հետ, վորպեսզի մեր առաջ բացվեն այն խոր անդունդն ու սկզբունքային տարբերությունները, վոր գոյություն ունեն արհեստակցական շարժման յերկու հիմնական ուղղությունների միջև:

«Սոցիալիզմ պոլիեսարյաժի դիկտատուրայի միջոցով» — ահա մեր արհեստակցական աշխատանքի հիմքն ու նպատակը: Այսինքն, մեր արհեստակցական միություններն այն տեսակետի վրա են կանգնած, վոր կապիտալիստական հասարակության օրջանակներում յեկ կովի խաղաղ մեթոդներով բանվորի ազատագրումն անհնարին է: Այդ նպատակի իրականացումն պահանջում է սոցիալիստական կարգերի հաստատումն, իսկ այդ կարգերին հասնելու միակ ճանապարհը հեղափոխական կռիվն է, բուրժուազիայի տապալումն և բանվոր դասակարգի անբաժան իշխանությունը՝ նրա դիկտատուրան:

ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԱՐՇԵՍ. ՇԱՐժՄԱՆ ԵՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յեվրոպայի և Ամերիկայի միությունները կանգնած են վոչ թե հեղափոխության, այլ բարենորոգումների հողի վրա: Նրանք, ինչպես ասում են, ռեֆորմիստական են: Արևմտյան արհեստակցական շարժումը դեռ այն ուսուցիչական անսակեալից է յերևում, վոր կապիտալի իշխանության որով, բուրժուական հասարակարգի պայմաններում, բանվորի նյութական ու քաղաքական ազատագրումն հնարավոր է: Ճիշտ է, Յեվրոպայի և Ամերի-

կայի միությունների մի մասը բանվորի վերջնական ու կատարյալ ազատագրումն միայն սոցիալիզմից է սպասում, սակայն այդ կարգի միություններն ել ձգտում են հասնել սոցիալիստական կարգերին պարլամենտական կռվի և իրենց նյութական ու բարոյական դրության աստիճանական բարվոքման միջոցով: Փաստորեն, սոցիալիզմը նրանց համար միայն դատարկ բառ է, անիրականալի յերազ կամ իրենց դուռն իրականությունը ծածկող մի գարդարանք: Նրանք ամբողջովին կապիտալիզմի հողի վրա են կանգնած և հաճախ ժխտում են նույն իսկ դասակարգային կռիվը: Վերջին տեսակի միություններ շատ կան մասնավոր Ամերիկայում: Իսկ 1914 թվից սկսած, պատերազմի հենց առաջին օրից, արևմտյան համարյա բոլոր միությունները հրաժարվեցին դասակարգային կռիվի մեծ սկզբունքից ու լայն ազատագրական ճանապարհից և կանգնեցին հակահեղափոխական ազգային տեսակետի վրա, միանալով ավյալ յերկրի բուրժուական կուսակցություններին: Նրանք պատերազմի պաշտպան ու հենարան հանդիսացան և այդպիսով հրաժարվեցին նույն իսկ իրենց անցյալից՝ նրանք բուրժուազիայի ձեռքում խաղալիք դարձան:

Ինչքան մեր յերկրի բուրժուազիան ավելի թալան կատարի ուրիշ յերկրներում, ինչքան մեր պետությունն ավելի գաղութներ նվաճի ու ժողովուրդներ կեղեքի, այնքան մենք ավելի աշխատանք կունենանք, այնքան մեր աշխատավարձի հավելումների ավելի հնարավորություններ կստեղծվեն — ահա նրանց փրիսոփայության հիմնաքարը: Հեռուդական լինելով, նրանք պաշտպանում են ավյալ յերկրի բուրժուազիայի ամբողջ արտաքին քաղաքականությունը, բուրժուազիայի անսանձ իշխանության դեմ չեն բողոքում և այդ նեղ շրջանակներում

միայն կռվում են հանուն աշխատավարձի հավելման, աշխատանքի ժամերի կրճատման և այլն:

Այդ ծրագրին ու տակտիկային համապատասխան, նրանց միությունների կանոնադրությունները լուծական են մասնում և կռիվը դասակարգային հողի վրա և պրոլետարիատի դիկտատուրան ու կոմունիզմը: Նրանց կանոնադրությունների առաջին՝ ծրագրային կետը խոսում է միայն բանվորների նյութական ու բարոյական դրություն բարձրագույն աշխատավարձի հավելումով և փոխադարձ ոգնություն միջոցով:

Հարցը լիովին պարզաբանելու համար, լսենք այդ շարժման յերկու գիտնական ներկայացուցիչներին: Անգլիայի Տրեդ-յունիոնների (արհմիությունների) հայտնի թեորեթիկ ու պատմաբան Ուեբբ ամուսինների ձեռագրում, արհմիությունը «բանվորների յերկարատև միացում է, նրանց աշխատավարձը պահպանելու յեվ բարձրացնելու նպատակով»:

Ուրիշ բառերով, բայց ըստ եյություն նույնն է առում Ավստրիայի արհեստակցական շարժման պատմաբան՝ Յուլիյ Դեյչը: Նրա ձեռագրում, «Արհմիությունը վորոշ արհեստի բանվորների միացումն է, սպասակ ունենալով պաշտպանել նրանց շահերը յեվ առաջին հերթին կռվել հանուն աշխատանքի պայմանների բարձրացման»:

ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ:

Առաջնակարգ կապիտալիստական յերկրներում պրոլետարյատը կազմում է տվյալ յերկրի ընդհանուր ազգաբնակչության 50-ից մինչև 80 տոկոսը, Անգլիայում դեռ մի քիչ ավելի: Սակայն, նրա ապրած նյութական ու բարոյական պայմանները, ինչպես և նրա մասնակցությունը

տվեալ յերկրի քաղաքական կյանքին բոլորովին չեն համապատասխանում վոչ նրա թվին և վոչ նրա մեծ դերին յերկրի արդյունաբերության մեջ: Նրա կազմակերպական յադաբանական ազատությանը և աշխատանքի պայմաններին, յենյան փոր նա չի սպասում թուրժուղիայի հստակ սրբություն—սրբոց կազմող սեփականությանը, ինչքան վոր բուրժուազիայի հանդեպ իրան պարկեշտ է պահում և իր դասակարգային կռվում վորոշ շրջանակներին դուրս չի դալիս: Վորոշ պրոֆեսիայի բանվորների ու ծառայողների շատ յերկրներում բոլորովին թույլ չի արվում արհեստակց, միություններ կազմակերպելու և իրենց այդ տարրական իրավունքը նրանք կարողանում են ձեռք բերել տասնյակ տարիներ տևող կռվի թանկ ու արյունոտ գնով: Այդ թվին են պատկանում առաջին հերթին յերկաթուղու և նավատորմի բանվորները, ուսուցիչները և փոստ-հեռագրական ծառայողները:

Արեմտյան արհեստակցական շարժման ապրած պայմանների մի շատ բնորոշ ու վտանգավոր կողմն էլ նրանում է կայանում, վոր բուրժուազիայի դիկտատուրայի որով բանվորության նվաճումներից և վոչ մեկը չի կարող ապահով համարվել: Ամեն մի խոշոր գործադուլի և առհասարակ դասակարգային սուր կռվի ընթացքում բանվորությունը կարող է կորցնել մի շարք նվաճումներ, վոր նա ձեռք է բերել տասնյակ տարիներ տևող ծանր ու զոհաբերություններով հարուստ կռվով: Այդ է պատճառը այն տարբերակ յերեւոյթի, վոր դեռ այսօր էլ Ցեվրպայի ու Ամերիկայի բանվորությունը գործադուլով և կռվի ալ միջոցներով պահանջում են 8—10 ժամեա բանվորական օր, գործարանային կոմիտեներ կազմակերպելու իրավունք, ապահովագրումն գործադրկություն կամ տկարության դեպքերում, մալիսի մեկի ցույցի ազատություն և այլն և այլն:

Չնչին բացառություններով, Արևմուտքում մինչև պատերազմը արհեստակցական շարժումն այս նեղ շրջանակներում եր ընթանում: Բանվորական լայն մասսաների դրուժյունը այնքան դանդաղ կերպով ու այնքան աննշան չափով եր բարձրվում, բանվորները պետություն տնտեսական-քաղաքական կյանքում մասնակցելու և նրա վրա ազդելու այնքան քիչ իրավունք և հնարավորություն ունեյին և միություններն այնչափ անոգնական դրուժյան մեջ ելին ու մասսաների մասին այնքան չնչին հոգս ելին տանում, վոր ուժեղանալու ամեն մի հնարավորությունից զուրկ ելին: Միությունների կորիզը կազմում ելին բարձր կվալիֆիկացիայի բանվորները, բանվորական արհամարհանության, որը և կենտրոնացնում եր ձեռքում միության ամբողջ կյանքը, ծառայեցնելով նրան իր շահերին ու նպատակներին:

Պարզ ե, վոր նման պայմաններում միությունները չեին կարող մասսայական կազմակերպություններ դառնալ: Յեվ նրանց պատմությունն ու նրանց անգամների դրուժյունը պատերազմի նախորդակին այդ շարժման ծրագրի ու կռվի մեթոդների համար մի սպանիչ վկայագիր ե: Պատերազմի նախորդակին, ամբողջ աշխարհի արմիություններում կազմակերպված եր մոտ տասն միլիոն (10,000,000) բանվոր ու ծառայող, մի թիվ, վորին այդ շարժումն արժանացել եր իր 150-ամյա գոյություն ընթացքում:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԲՆՈՒՅԹԸ

Պատերազմի հետևանքով առաջացած կոտորածն ու քաղցը ստիպեցին Յեվրոպայի բանվորական մասսաներին վերադառնալ մասնաճյուղի իրենց ծրագիրն ու կռվի

եղանակները, քննադատական վերաբերմունք ցուցադրել դեպի իրենց դիրքը բուրժուական հասարակության պայմաններում: „Մեծ ժողովուրդները, ինչպես և մեծ դասակարգերը ամենից լավ իրենց սեփական սխալների վրա են սովորում“, գրում եր նման մի ասիթով պրոլետարիատի մեծ ուսուցիչ Ֆր. Ենգելսը:

Այդ ժամանակ վրա հասավ հակամարտության հեղափոխությունը, վորը փոթորկեց ամբողջ աշխարհը և ամենակարճ ժամանակում Ռուսաստանի ահագին տարածություն վրա իսկական հրաշալիքներ գործեց: Խորհրդային Ռուսաստանի արհեստակցական շարժումն այդ հրաշալիքների շարքում առաջին տեղերից մեկն ե բռնում: Հնարավորություն չունենալով կանգ առնելու այստեղ այդ շարժման պատմության վրա, կատենք միայն, վոր արմիությունների 4-րդ համառուսական համագումարի պատգամավորները միությունների մոտ ութ ու կես միլիոն (8,485,800) անդամ ելին ներկայացնում: Այսինքն, յերեք տարվա ընթացքում (1918—1921) Խորհրդային Ռուսաստանի միություններին հաջողվել եր կազմակերպել համարյա նույնքան բանվոր, ինչքան ամբողջ աշխարհի միություններին 150 տարվա ընթացքում: Վերջերս կատարած կրճատումների հետևանքով, այդ թիվըն այժմ նվազել ե մոտ մի երրորդով, սակայն այդ նվազումն չպետք ե արհեստակցական շարժման թուլացմանը վերագրել, քանի վոր աշխատող բանվորների և ծառայողների 90 տոկոսը արհեստակցական կազմակերպությունների մեջ ե գտնվում:

Արտադրության կապիտալիստական յեղանակը իր գոյություն և իր տարածման համար լայն ասպարեզ, մեծ տարածություններ ե պահանջում: Այժմ նրա տրամադրության տակ ե ամբողջ յերկրագունդը: Աշխարհիս բոլոր յերկրները հազարավոր թելերով կապված են կապի-

տալի կենտրոններին հետ: Ինչ վերաբերում է իրենց՝ կապի-
տալիստական յերկրներին, նրանց կապը միմյանց հետ և
նրանց կախումը միմյանցից այնքան մեծ է, արդյու-
նաբերական—առևտրական և կուլտուրական հարաբերու-
թյունները նրանց մեջ այնքան խիտ ցանց են կազմում,
վոր նրանցից ամեն մեկի չեզոքացած, առանձնացած գո-
լությունը միանգամայն անհնարին է: Ահա ինչու բուր-
ժուազական հասարակության մեջ տեղի ունեցող բոլոր
հաշտ հետադարձությունները միջազգային բնույթ են
ունենում: Այս յերևույթը մանավանդ ուժեղ արտահայ-
տում էր ստանալու հոկտեմբերյան հեղափոխության շըր-
ջանում, վորը կատարվեց կապիտալիզմի զարգացման
զագագնակետի պայմաններում և պատերազմի հետևան-
քով առաջացած տնտեսական քայքայման ու ամբողջ
աշխարհի ծայրահեղ դժգոհության որերում: Մարդկային
հասարակության պատմության մեջ հոկտեմբերյան հե-
ղափոխությունը խոշորագույն փոթորիկն է թե իր ծա-
վալով և թե իր խորությամբ ու իր առաջ դրած վսեմ
համաշխարհային ազատագրական նպատակներով: Ինա-
կան փոթորիկներն անգամ յերեք ալ ծավալն ու գո-
լությունը չեն ստացած և չեն ել կարող ստանալ, քանի
վոր նրանց տարածումը սովորաբար մի ուղղությամբ է
կատարվում:

Հակառակ բուրժուական պատմափիլիսոփայության
բոլոր պատգամներին ու որենքներին, հոկտեմբերի ալիք-
ները հրաժարվեցին ճանաչել վորև է պետական կամ բը-
նական սահման, վոտնատակ տվին բոլոր քաղաքական ու
աշխարհադրական— բնական արգելքները և ալեկոծված
ովկիանոսի հոսանքների նման ծածկեցին աշխարհիս ա-
մեն անկյուն, վորտեղից շահագործվողների, ճնշվածների
ու թշվառների աղաղակներ էլին դալիս: Պետություն,
ազգ, կրոն, գիտական-հասարակական թեորյաներ, սո-

ցիալիստական ծրագրներ ու պրոֆեսիոնալ շարժման յե-
ղանակներ— հոկտեմբերյան դնացքի հաղթական առաջ-
խաղացման առաջ ամեն ինչ խոնարհեց իր գլուխը:
Յեթե բուրժուական գասակարգերը միայն 1921 թվի
վերջին իրանց պարտված հայտարարեցին և 1922 թ.
հունիսին փաստորեն ընդունեցին Սորհրդային իշխանու-
թյան գոլության պատմական անհրաժեշտությունը, զգա-
յուն ըսկվորական մասնակներն ու աշխատավոր գյուղա-
ցիոթյունը խորհրդային կարգերի կողմնակից դարձան
Հոկտեմբերյան փոթորիկի հեղ յերկրորդ որը: „СОВЕТ“
բառը միջազգային քաղաքացիության իրավունք ձեռք
բերեց, Սորհրդային կարգերը, Ռուսաստանի Կոմունիս-
տական կուսակցության և արհեստակցական միություն-
ների ծրագրները, կազմակերպչական յեղանակներն ու
աշխատանքի հեղափոխական մեթոդները ճնշվածների ու
շահագործվողների շարքերում ամենուրեք որինակելի ճա-
նաչվեցին, նրանց ձգտման միակ առարկան հայտարար-
վեցին: Բոլոր յերկրների բանվորներն ու աշխատավոր
գյուղացիները ձեռնարկեցին տենդային կազմակերպչա-
կան աշխատանքի և ամբողջ աշխարհը ծածկեցին այդ
յերկու զասակարգերի հեղափոխական մարմիններով: Յեվ
պետք է ասել, վոր այդ մատուցական կազմակերպչական
աշխատանքը կյանքի վոչ մի ասպարիզում այնքան հաղ-
թանակներ չտարավ, ինչքան արհեստակցական շարժման
մեջ:

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏ. ՇԱՐՇՄԱՆ ՎՐԱ

Ինչպես վերև հիշեցինք, իր գոլության 150 տարվա
ընթացքում բոլոր յերկրների արհեստակցական շարժումը
կարողացել էր ընդամենը մոտ տասն միլիոն բանվոր ու

ծառայող կազմակերպել: Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան կատարած ամենախոշոր միջազգային հրաշքներից մեկն էլ այն էր, վոր նրա անմիջական ազդեցութեան տակ ու նրա գաղափարական ղեկավարութեամբ այս կարճ ժամանակամիջոցում բոլոր յերկրների պրոֆեսիոնալ կազմակերպված բանվորների թիվը հասն միլիոնից մոտ հիսուն միլիոնի բարձրացավ: Մանավանդ նշանակալից է այն հանգամանքը, վոր այդ կազմակերպութեւնների մի յերրորդն արդեն հեղափոխական-դասակարգային հոգի վրայ է կանգնած, իր ամբողջ աշխատանքում Ռուսաստանի միութեւնների որինակին է հետևում և կարմիր պրոֆեսիոնալ ինտերնացիոնալի մեջ է մտնում: Կասկածից դուրս է, վոր առաջիկա տարիների ընթացքում կրկնապատկվելու յե պրոֆեսիոնալ կազմակերպված բանվորութեան թիվը և յեռապատկվելու ու քառապատկվելու կարմիր պրոֆեսիոնալ ինտերնացիոնալի կողմնակիցների թիվը:

Բավական է ասել, վոր միայն Գերմանիայում կազմակերպված բանվորների ու ծառայողների թիվը այս կարճ ժամանակաշրջանում երկու միլիոնից բարձրացավ մինչև տասն և երեք միլիոն (13,000,000)*, իսկ Հայաստանի նման հետաձուլաց յերկրում, ուր մինչ խորհրդային կարգերի հաստատումն ժխտում էին նույնիսկ բանվորի գոյութեւնն ու նրա հեղափոխական կազմակերպութեւնների հնարավորութեւնը, դաշնակցականների այդ «անարատ» յերկրում արդեն 1921 թվի հուլիսին մոտ 25,000 բանվոր ու ծառայող կար կազմակերպված: Երճատումների շնորհիվ այդ թիվն այսօր 40 տոկոսով նվազել է, բայց և այնպէս մի յերկրի վերաբերմամբ, ուր մինչ հոկտեմբերյան հեղափոխութեւնը 15 կազմակերպված բանվոր չկար և վոչ մի արհեստակցական միութեւն, չի կարելի չեն-

* Գերմանիայի բանվորների և ծառայողների բնդհանուր թիվ 65 տոկոսը.

դուենել, վոր 15,000 պրոֆեսիոնալ կազմակերպված բանվորներն ու ու ծառայողները մի իսկական պատմական հրաշք և հոկտեմբերյան հեղափոխութեան անխուսափելի վերջնական հաղթանակի անժխտելի ապացույց են ներկայացնում:

Կապիտալիստական Գերմանիայի 13 միլիոնանոց, տնտեսապես հետամնաց ու փոքրիկ Հայաստանի 15 հազարանոց և ամբողջ աշխարհի 50 միլիոնանոց պրոֆեսիոնալ կազմակերպված բանվորութեւնը մի գորեզ բանակ է, վոր կարող էր առաջանալ միայն Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան ազդեցութեան տակ: Նման ույժ չեյին կարող առաջացնել վոչ հրեաների ահարկու աստված Յեհովայի վորոտն ու շանթը, վոչ Մովսեսի գավազանը, վոչ քրիստոնեութեան սուրբ հոգին և վոչ յերկրորդ ինտերնացիոնալի թշվառացած ու սնանկացած հանճարը:

Գերմանիայի արհմիութեւններն այսօր հերոսական կռիվ են մղում գործարանային կոմիտեներ և նրանց համագումար կազմակերպելու շուրջը: Իտալիայի միութեւնները, 1919 թվի աշնանից սկսած, գործում են „по-русски“, զինված ուժով տիրանում գործարաններին և լայն չափեր ստացած քաղաքացիական կռիվի միջոցով պաշտպանում իրենց դիրքերն ու նոր դիրքեր գրավում: Փաշիստների, — այսինքն իտալական խուլիգանութեան — շարժումը բանվորութեան հեղափոխական կռիվ անմիջական հետեւանքն է: Անգլիայի միութեւնները պահանջում են հանքերի ու երկաթուղիների ազգայնացում և արդեն այնքան են ուժեղացել, վոր կարողանում են, 1.200.000 մարդու գործադուլ կազմակերպել, վորը տեւում է համարյա չորս ամիս: Մեզ հայտնի գործադուլներից դա ամենախոշորն է: Արդեն 1916—17 թվականներին նույն միութեւնները կռիվ սկսեցին գործարանային կոմիտեներ կազմակերպելու շուրջը, իսկ այսօր պահանջում են, վոր

գործարանային կոմիտեներին արդյունաբերութեան վրա հսկելու իրավունք տրվի: Ամերիկայի միություններն անգամ, վոր քաղաքական կյանքից իրանց այնքան հեռու էին պահում, արդեն քաղաքացիական կռիվ շրջանն են մտել: Յերկաթուղու վերջերս գործադուլ արած բանվորները զենքի ուժով էին պաշտպանում իրենց պահանջները, իսկ ածխահանքերի բանվորները վերջերս կադմակերպեցին մեզ հայտնի ամենախոշոր գործադուլներից մեկը, վոր տեվեց հինգ ամիս, 600,000 մարդու մասնակցութեամբ:—Այսօր չկա մի կապիտալիստական յերկիր, վորի բանվորական կյանքը նման բազմաթիվ որինակներ չտար:

ՉԵՁՈՒՄԻԹՅԱՆ ՅԵՎ ԱՆԿԱՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ ԿԱՐՄԻՐ ԱՐԶՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը պատուեց արհեստակցական շարժման նեղ շապիկը, դեն շարտեց այն և արհմիութիւնների՝ առաջ տնտեսական, քաղաքական ու կուլտիւրական գործունեութեան լայն ասպարեզ ու հեռու հորիզոններ բացեց:

Խորհրդային յերկրներում մի հարվածով լուծվեց և միութիւնների չեզոքութեան հարցը, մի հարց, վոր ծանր քարի նման կախված է արեւմտյան միութիւնների վզից: Այդ հարցը մեզ մոտ այլ ևս վեճի առարկա անգամ կազմել չի կարող, քանի վոր միութիւնները պրոլետարյատի դիկտատուրայի հիմքն ու վողնաշարն են կազմում, իրենց ամբողջ աշխատանքով ուժեղացնում են այդ դիկտատուրան և հազարավոր թելերով կապված են կոմունիստական կուսակցութեան ու Խորհրդային մարմինների հետ: Մեր միութիւնները նպատեանում են նշանով, վոր չնայով յեն, վոր կոմունիստական շինարարութեամբ են զբաղ-

ված և կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ են գործում:

Մեզ մոտ մի անգամ ընդմիջտ լուծված են ահ միութիւնների աշխատե կոչված անկախութեան կամ ավտոնոմիայի հարցը: Ծիծաղելի ու անբնական կիկներ, յերեւալակական կազմակերպութիւններ, ձգեցին անկախութեան ձեռք յերեւել հանդէպ իրենց սեփական կուսակցութեան յեղ իրենց սեփական իշխանութեան: Նման հարցեր կարող են միայն կապիտալիստական յերկրներում առաջանալ, ուր դասակարգային հողի վրա կանգնած միութիւնները ձգտում են ազատվել իշխանութեան և մանր բուրժուական-սոցիալիստական կուսակցութիւնների միջամտութիւնից իրենց գործունեութեանը:

ԲԱՆՎՈՐԻ ԳՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՎՈՔՄԱՆ ՅԵՎ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐԶՆԵՐԸ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Յեվրոպայի և Ամերիկայի արհմիութիւնները իրենց յերկրների տնտեսական ու քաղաքական շինարարութեան գործով զբաղվել չեն կարող, քանի վոր այնտեղ և արտադրութեան միջոցները և քաղաքական իշխանութիւնը բուրժուական դասակարգերի մենաշնորհն են կազմում: Մեր արեւմտյան ընկերների ամբողջ աշխատանքը նրանում է կայանում, վոր բանակցութիւնների և գործադուլների միջոցով նրանք կրճատում են աշխատանքի ժամերը, բարձրացնում աշխատավարձը, փոխադարձ ոգնութեան մարմիններ ստեղծում, բանվորների պետական ապահովագրումն կազմակերպում և այլն:—Մեր կարմիր արհմիութիւնների առաջ նման հարցերը բոլորովին այլ հողի վրա յեն դրվում, նրանց իրականացման շուրջ մեր

միություններն այլ ևս քաղաքական կռիվ չեն մղում: Մեր միտքը պարզաբանենք մի որինակով:

Ութ ժամյա բանվորական որվա հարցը, վոր արեւմուտքի արհեստ. շարժման կենտրոնն է հանդիսանում և վորի շուրջը դեռ համառ, թանկարժեք ու զոհերով հաբուս կռիվ է ախտեղ մղվում, մեզ մոտ արդեն լուծված է: Վորպես աշխատանքի մաքսիմալ ժամանակ, Սորհրդային յերկրների որենսդրությունն ընդունում է ութ ժամ, իսկ կոմունիստական կուսակցության ծրագիրը պահանջում է արտագործական ուժերի և յերկրի տնտեսական դրության բարձրացման պայմաններում աշխատանքի որը վեց ժամի հասցնել: Ինչքան մեր բանվորն ու արհմիությունները ավելի կնպաստեն մեր արտեսական կյանքի ուժեղացմանը, ինչքան մենք ավելի հարստություն կստեղծենք, այնքան ել ավելի հնարավորություն կլինի աշխատանքի պարտադիր ժամանակը կրճատելու: Պարզ է ի հարկե, վոր իրենց դասակարգի ու իրենց դասակարգային իշխանութիւնն դեռ մեր միտքայունները կռիւն յն կարող, քանի վոր իր ամբողջ եյությամբ Սորհրդային իշխանությունը բանվորներին շահագործել չի կարող: Ձեռք-ձեռքի տված Սորհրդային իշխանության հետ, մեր միությունները պետք է մասնակցեն յերկրի տնտեսական կյանքի վերականգման գործին և այդ ճանապարհով բավարարեն իրենց անդամների թե նյութական և թե կուլտիւրական պահանջները: Մեր միտքայուններից յեւ վոյ մեկը չի կարող իր կոյման բարձրության վրա կանգնած համարվել, յեթե չինտարական սեղծագործական աշխատանք չի կատարում, յեթե խորհրդային իշխանության նեցուկ ու ոժանդակող ույժ չի հանդիսանում յեւ միայն իր անդամների դրության բարձրման մասին է մտածում: Ձեռքով պահանջել չի կարելի և վոյ մի հրաշագործ չեղածից մեզ վոչինչ չի կա-

րող բաժին հանել: Ահա ինչու մեր միությունները պահանջները պետք է համապատասխանեն յերկրի նյութական միջոցներին և իրենց կառարած ստեղծագործական աշխատանքին: Ռուս ժողովրդի «ինչ կցանես, այն ել կըհնձես» իմաստուն առածը մեր միությունների գործունեության յեւակեան է կազմելու:

1904—6 թվականներին Ռուսաստանի համարյա ամբողջ արդյունաբերական պրոլետարյատը 8 ժամյա բանվորական որ ձեռք բերեց, սակայն արդեն 1907—8 թվերից սկսած, ռեակցիայի ուժեղացման հետ միասին, փորրկանտները և կառավարությանը զրկեցին նրան այդ մեծ նվաճումից: Մեծ զոհողություններով ու դժվարություններով ձեռք բերած նվաճումների կորուստը մի սովորական յերեւոյթ է բոլոր կապիտալիստական յերկրներում: Այն ինչ խորհրդային կարգերում 8 ժամը ընդունվում է միայն վորպես աշխատանքի մաքսիմալ ժամանակ և համապատասխան որենքը խախտողներին մեր քրեական որենսդիրը ասենախիստ պատասխանատւության է յենթադրում, դատաւարտելով նրանց թե բանտարկելության և թե դրամական տուգանքի: Մեր որենքը, դատարանը, միլիցիան, կարմիր բանակը, բանվորա-գյուղացիական տնտեսութիւնը յեւ աշխատանքի կոմիտայասը կոչված են պատասխանելու բանվորության յեւ աշխատավոր գյուղացիության ճանը, սրանց աշխատանքի պատկերներ: Այդ ասպարեզում կռիւն, ժամանակ ու յեռանդ կորցնելու, նյութական ծախսեր անելու անհրաժեշտությունից մեր միությունները կատարելապես ազատ են: Աշխատավոր մասնանների բարեկեցության գործին և աշխատանքի շահերի պաշտպանությանն է նվիրվում և վերե չհիշած բոլոր մյուս կոմիտայատների ու խորհրդային կազմակերպությունների գործունեութիւնը: Սորհրդային իշխանության և Սորհրդային որենքի հովանու տակ արհես-

տակցական միություններին հնարավորութիւն է տրվում իրենց ամբողջ ուշիւն ու լեռնադը շինարարական գործունեութեան նվիրել:

Ութժամյա բանվորական որի հարցը մի համագեղութիւնը իրենակ է, վորի վրա կույրերն անգամ պետքն տեսնեն այն խոր անգունդը, վոր գոյութիւնն ունի մեր արհեստ. շարժման և կապիտալիստական յերկրները արհեստակցական շարժման մեջ:

Մեզ մոտ նույն դրութիւնն է տիրում և աշխատանքի պաշտպանութեանը վերաբերյալ բոլոր մյուս հարցերում: Այսինքն, յերկրի արտադրողական ուղեւորին յետևողական միջոցներին հատկապես տեսնելով իշխանաւորները, աշխատ. մ. արքունիների ոգևորչակն ու մասնակցորդակն, բարձրացնուսե բանվորի գոյորդակն նյութական ու բարոյական մակարդակը: Աշխատանքի ժամերի կրճատումը յերկրաւոր բանվորների համար մինչև վեց ժամ, արդյունաբերութեան վաճառական ճյուղերում հասակավորների համար մինչև 7 կամ 6 ժամ, արտաժամյա աշխատանքի սկզբունքային ժխտումն, իսկ ժամանակավորապես նրա ծայրահեղ սահմանափակումն, շաբաթական 42 ժամ անընդհատ հանգիստ, հզի կանանց համար 4 ամսյա արձակուրդ, տալով նրանց իրենց ամբողջ հասանելիքը, ձրի բժշկութիւն և ուժեղ անունգ, տարեկան արձակուրդ բոլոր բանվորներին ու ծառայողներին, աշխատանքի տեսչութիւն, վոր ընտրվում է արհմիութիւնների կողմից, բանվորների սոցյալական ապահովագրումն և տասնյակ նման բարենորոգումներ, հաստատած որենագրական ճանապարհով—ահա ինչ է անում Խորհրդային Իշխանութիւնը բանվորների համար, նրանց առաջ դրական-ստեղծագործական աշխատանքի անսահման հորիզոններ բացելով:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ՍՈՅՅԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒՄՆ

Խորհրդային յերկրների ներկա տարվա հաջող բերքը և նրանց տնտեսական ու ֆինանսական դրութեան նշանավոր բարելավումն բանվոր դասակարգի իշխանութեանը հնարավորութիւն տվին բանվորների սոցյալական ապահովագրման մի հոյակապ շնք կառուցել, վորի նմանը չունի և վոչ մի կապիտալիստական յերկիր: Բոլոր պետական, հասարակական ու մասնավոր ձեռնարկներն ու հիմնարկներն, ուր վարձու աշխատանք է գործադրվում, որենքով պարտավորվում են աշխատավարձի վորոշ տոկոսը մուծել աշխատանքի կոմիսարյատին կից կազմակերպված ապահովագրական գանձարկը: Այդ մեծ աշխատանքը կատարվում է արհմիութիւնների անմիջական մասնակցորդակն յետևեց ղեկավարող գաղափարական դեկաւարդակն:

Ներկա հոկտեմբերին ընդունած որենքով, Հայաստանի բոլոր ձեռնարկներն ու հիմնարկներն, ըստ աշխատանքի տեխնիկական պայմանների, նրա դժվարութեան կամ նրա ներկայացրած վտանգի, չորս կարգի յեն բաժանվում, վճարելով ոտձիկների գումարի 14-ից մինչև 18 և կես տոկոսը: Այդ գումարից 2 տոկոս նշանակվում է գործազուրկների ապահովագրման համար, $4 - 5\frac{1}{2}$ տոկոս բժշկական ոգնութեան համար, $3 - 4\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ ինվալիդութեան և մահվան դեպքերի համար, $5 - 6\frac{1}{2}\frac{0}{0}$ աշխատանքի ընդունակութեանից ժամանակավորապես զրկվելու, ծնողաբերութեան և նման այլ դեպքերի համար:

Գործազուրկների պետական ապահովագրումն գոյութիւնն չունի և վոչ մի կապիտալիստական յերկրում: Ապահովագրման մյուս տեսակները—բոլորը միասին կամ նրանցից մի քանիսը—գոյութիւնն ունեն Գերմանյայում և մի քանի ուրիշ բուրժուական պետութիւններում,

սակայն գործն այնտեղ բոլորովին այլ հիմունքների վրայե գրած, համապատասխան այդ յերկրներում գոյություն ունեցող դասակարգային փոխհարաբերություններին:

Բուրժուական յերկրներում ապահովագրության ծախսի մի յերրորդից մինչև յերկու յերրորդը, իսկ Ռուսիայի մի մասում ամբողջ 100 տոկոսը բանվորներն են կատարում, այն ինչ խորհրդային յերկրներում—նրանց քվում յեղ Հայաստանում—այդ գործի վրա բանվորն ու ծառայողը վոյ մի կոպեկ չեն ծախսում: Վերեվ բերած տոկոսները վճարվում են բացառապես հիմնարկների և ձեռնարկների կողմից:

Աշխատության և արժանի մասնավորապես այն հանգամանքը, վոր այդ մեծ սոցյալական գործի կիրառումն ու ղեկավարությունը մեզ մոտ ամբողջովին բանվոր դասակարգի ձեռքում և կենտրոնացած՝ հանձինս նրա աշխատանքի կոմիտեայառի և արհմիությունների: Մասնավոր ձեռնարկողները պարտավոր են վճարել իրենցից պահանջվող տոկոսները, սակայն ապահովագրման գործին միջամտելու իրավունքից կատարելապես զուրկ են:

Խորհրդային յերկրների տնտեսական կյանքի առաջխաղացման հետ միասին ավելի ամուր հիմքերի վրա կդրվի և բանվորության ապահովագրման գործը: Վերև բերած տոկոսներն ել կբարձրացվեն վոյ պակաս, քան մինչև 30: Բանվորության գրությունը բարձրացնելու ամեն մի հարց կախված է մեզ մոտ տվյալ խնդրի լուծման նյութական հնարավորությունից և վոյ թե վճարելու կամ չվճարելու ցանկությունից, ինչպես այդ բուրժուական յերկրներում տեղի ունի:

ՊԱՀԱՆՁԻ ՈՒ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿՌՎԻ ՓԵՆԱՐԵՆ՝ ՇԻՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Բանվոր դասակարգի բոլոր պահանջներն, վորոնց բավարարման համար կապիտալիստական յերկրների

բանվորները տասնյակ տարիներ շարունակ ապարդյուն արյուն ու քրտինք են թափում, մեզ մոտ իրենց լուծումն են ստանում խաղաղ ճանապարհով՝ որենադրության միջոցով: Խորհրդային իշխանության համար ամբողջ հարցը նրանում է կայանում, թե իր գանձարանն ու իր պահեստները այդ պահանջները բավարարելու վորքան հնարավորություն են տալիս:

Պահանջն ու կռիվը, վոր արեվմսյան արհմիությունների շարժման վոգին են կազմում, մեզ մոտ բացակայում են, սեղ սալով կազմակերպական ու սեղծաժողովական աշխատանքի սկսեսական, փաղափական ու կուլկերական ասպարեզներում: Խորհրդային յերկրներում պահանջն ու կռիվը գոյություն ունեն բանվորության համար միայն մասնավոր ձեռնարկների վերաբերմամբ, սակայն անհամեմատ ավելի նվազ չափով, քան այդ կապիտալիստական յերկրներում տեղի ունի: 26 վոր մեր աշխատանքի կողքը (որենագիրը) տարածվում է և մասնավոր ձեռնարկների բանվորների վրա: 26 վոր մեր դատարանը, միլիցյան, կարմիր բանակը, Խորհրդային բոլոր մյուս կազմակերպությունները, կոմունիստական կուսակցությունը և մամուլը մասնավոր ձեռնարկների բանվորներին նույնքան են պաշտպանում, ինչքան և խորհրդային ձեռնարկներում աշխատողներին: Պրոլետարյատի դիկտատուրայի պայմաններում մասնավոր կապիտալը ժամանակավոր յերեուկ է, գործում է այն սահմաններում, վոր նրա համար գծադրում է Խորհրդային իշխանությունը, պարտավոր է ի կատար ածել աշխատանքի պաշտպանության բոլոր որենքները և յերբեք չի համարձակվի բանվորության վրա դասակարգային հարձակում գործել: Յեթե վորոշ մասնավոր ձեռնարկներում մեր բոլոր որենքները չեն կիրառվում, դրա պատճառը մեր արհմիությունների թուլության մեջ է փրնտ-

ընդուն: Ով նման յերևույթները խորհրդային կարգերին
ե վերագրում, նա խորհրդային կարգերից, պրոլետա-
րյատի դիկտատուրայից փոշինչ չի հասկացել:

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ ՅԵՎ ՏԵՂԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐ: ԲԱՆՎՈՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մեր միությունների առաջ տասնյակ հարցեր են դր-
վում, վոր բուրժուական յերկրների բանվորության հա-
մար գոյություն չունեն կամ նրա առաջ չափապանց սահ-
մանակ չափով են գրվում: Մեր առաջ գործունեության
ամենալայն ասպարեզներ են բացվում, վորոնց բոլոր
դռները մեր արեւմտյան ընկերների համար փակ են:

Կազմակերպչական ու կուլտուրական աշխատանք,
տարիֆային հարց, հավաքական պայմանագրեր, սոցյա-
լական ազատութեամբ, աշխատանքի շուկա, աշխատանքի
ինսպեկցիա, մասնակցություն մեր տնտեսական կոմիտար-
յատների աշխատանքներին, բանվորական խորհուրդների
ընտրություններ, կոնֆլիկտների լուծում, աշխատանքի
պայմաններին վերաբերյալ որենտրություն և նման բազ-
մաթիվ հարցեր միությունների համար գործունեության
այնքան լայն ասպարեզ են բացում, վոր նրանց արդու-
նավետ աշխատանքը հնարավոր է միայն մի պայմանով,
վոր նա ամբողջ մասսայի սեփականությունը կազմի և
միաժամանակ կենտրոնացած լինի:

Միություն չի այն միությունը, վոր իր ամբողջ
հույսը վարչության վրա է դնում կամ—ինչպես հաճախ
նկատվում է—իր բոլոր գործերը բարաուղարի ձեռքում
կենտրոնացնում: Ամենավոր միությունն անգամ ար-
դյունավետ աշխատանք չի կարող կատարել, յեթե իր
վիճակն ամբողջովին բարաուղարի ձեռքն է հանձնում,
մասնավոր, յեթե վերջինս բյուրոկրատական ձգտումներ

ունի: Ամեն մի միություն պետք է հաճախ ընդհանուր
ժողովներ հավաքի, իր աշխատանքի գլխավոր կողմերին
վերաբերյալ մի քանի հանձնաժողով կազմի, ամեն մի
հիմնարկի և ձեռնարկի բոլոր բանվորների ու ծառայող-
ների ընդհանուր ժողովներ ունենա և վոր գլխավորն է—
իր տեղկոմիտի աշխատանքը ամուր հիմքերի վրա դնի,
նրանց ուժեղացնի, բանվորների և ձեռնարկողների կամ
խորհրդային հիմնարկների վարիչների աչքում նրանց հե-
ղինակությունը բարձր պահի:

Մեր միությունները կյանքում տեղկոմիտի չափա-
զանց կարևոր տեղ են բռնում: Առանց նրանց աշակցու-
թյան միությունները անգոր են լայն ու հաջող գործու-
նեցություն ունենալ: Տեղկոմիտի կսկումն է, վոր սվյալ
հիմնարկում կամ ձեռնարկում անշնչ կասարվի: Եւրաս-
սակի պաշտպանութեան վերաբերյալ բոլոր դեկրետներն
ու վոչոչումները, մանավանդ բանվորների ընդունելու-
թյան յեւ պարտական դեպքում: Հարկաւոր պայմա-
նագրի բոլոր պահանջների բավարարումն հնարավոր է
այնտեղ միայն, ուր ուժեղ տեղկոմիտ կա, գիտակից յեւ գոր-
ծին նվիրյալ անդամներով: Տեղկոմիտ ուսումնասիրում է
նաև արտադրության պայմանները տվյալ ձեռնարկում
և պարբերաբար զեկուցում այդ մասին իր միության
վարչությանը կամ քարաուղարին: Սակայն, տեղկոմի
պարտականություններն այդքանով չեն սահմանափակվում:
Ամեն մի ձեռնարկում կամ հիմնարկում բանվորն ու
ծառայողը վոչ միայն վորոշ իրավունքներով են ոգտվում,
վորոնց պաշտպանությունը տեղկոմի վրա է ծանրանում,
այլ նրանք ունեն և բազմաթիվ պարտականություններ:
Բանվորին պաշտպանող որեւէ ու հարկաւոր պայմա-
նագրերը նրան պարտաւորեցնում են բարեխիղճ աշխա-
տել, դեպի հում նյութը, գործիքներն ու մեքենաները
խնայողական վերաբերմունք ունենալ և պահանջած ժա-

մանակին իրան հանձնած գործը ավարտել: Կապիտալիս-
տական յերկրներում արհմիությունները նման հարցերով
շատ քիչ են հետաքրքրվում: Այնտեղ բանվորները գործ
ունեն ուրիշ սեփականություն հետ, իրանց շահագործողի
պատվերներն են կատարում: Սակայն խորհրդային հիմ-
նարկներում բանվորը իր դասակարգի, իր պետության,
ուրեմն իր սեփական գործն է կատարում և դեպի իրան
հանձնած աշխատանքը նույն բարեխիղճ, նույն ուշադիր
վերաբերմունքը պիտի ունենա, ինչ յեվ գյուղացին դեպի
իր դաշտն ու բուսանը, դեպի իր գութանն ու յեզը: Կա-
պիտալիստական յերկրներում բանվորի ուսին անթիվ ան-
համար պարտականություններ են ծանրացած և միայն
ծանր ու յերկարատե կռվի միջոցով է, վոր նրան հաջող-
վում է ձեռք բերել իր ամենատարրական իրավունքները,
շատ թե քիչ չափով իր ու իր միությունների գոյու-
թյունն ապահովել: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը
կատարող և իր դիկտատուրան հաստատող բանվորու-
թյունը նման հոգսերից կատարելանպես ազատ է: Օժտված
լինելով բոլոր քաղաքական ու քաղաքացիական իրավունք-
ներով և իր կազմակերպչական ու կուլտիւրթական աշխա-
տանքի համար ամենալայն ազատություններ և արտո-
նություններ վայելելով, Խորհրդային յերկրների բանվո-
րությունը հնարավորություն ունի իր ույթն ու յեռանդը
ստեղծագործական աշխատանքի նվիրել՝ կյանքի վոր առ-
պարկում էլ նա գործելու լինի: Մեր բանվորի և մեր
բանվորական կազմակերպությունների համար իրավունքի
հարցը այլ ևս գոյություն չունի՝ նա պատմության ար-
խիվն է հանձնած: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը
մեր առաջ մի բոլորովին նոր հարց բարձրացրեց, այն է՝
ձեռք բերած իրավունքներն ոգտագործելու, այդ իրա-
վունքներով մեզ վրա դրած պարտականությունները կա-
տարելու հարցը: Մեզ մոտ չկա իրավունք առանց պար-

տականության, ինչպես յեվ պարտականություն առանց
համապատասխան իրավունքի: Նման անհեթեթ ու ան-
բնական դրություն գոյություն ունի կապիտալիստական
յերկրներում, ուր բանվորը հարուստ է պարտականու-
թյուններով և ազատ իրավունքներից, այն ինչ իշխող
դասակարգերը իրենց սեփականություն են դարձրել ամեն
մի իրավունք, բանվորության ուսին բարձելով բոլոր
պարտականությունները:

Բանվորությունը մեզ մոտ իշխող դասակարգ է հան-
գիստնում և յերկրի տնտեսական, քաղաքական ու կուլ-
տուրական վիճակի ամբողջ պատասխանատվությունը
նրա վրա է ծանրանում՝ աշխատավոր գյուղացիության
հետ միասին: Մեր բանվորների, կարմիր զինվորների ու
աշխատավոր գյուղացիների շարքերում այս միտքը հա-
մապատասխան նվաճումներ դեռ չի կարողացել կատարել:
Բանվորության մի մասը դեռ շարունակում է կերակրվել
այն ժամանակի հոգեբանությունով, յերբնա ստրուկ էր,
գուրկ ամեն իրավունքից յեվ իր դրության բարվոքմանը
միայն պահանջի, սպառնալիքի և գործադուլի միջոցով էր
հասնում:

Մեր միությունների վարչություններն ու քարտու-
ղարները, ինչպես և ամեն մի գիտակից բանվոր իրենց
սուրբ պարտականություն են համարելու՝ այս միտքը
բոլոր բանվորների ուղեղում մեխել, նրանց բոլորին
մարտիկ տալ, նրանց հոգեկան աշխարհի անբաժան սեփա-
կանությունը դարձնել: Ամենքից առաջ միությունների
գործարանային ու տեղային կոմիտեները, վորպես բան-
վորական մասսային ու նրա աշխատանքի պրոցեսին
ամենամոտ կանգնած մարմիններ, պետք լավ գիտակ-
ցեն, վոր Խորհրդային իշխանության պայմաններում բան-
վոր դասակարգի շահերի հետևողական ու լավագույն
պաշտպանը այն տեղկոմն է միայն հանդիսանում, վորի

ամբողջ գործունեությունն անկյունաքարը այստեղ մեզ դրազեցնող դրուժյունն է կազմում, այն տեղիում, վորը վոչ թե ձգտում է պահանջներ առաջադրելու ճանապարհով բանվորների համակրությունը նվաճել, նրանց դուր գալ, սակայն նրանց վոչինչ չառաք, այլ այն սեղիումը, վորը հսկում է բանվորական օրենսդրության յեվ հավաքական պայմանագրերի անձեղ կիրառման յեվ միաժամանակ նպաստում արդյունաբերության ու առևտրական ուժերի բարձրացման գործին:

Ինչքան ավելի կբարձրացնես արդյունաբերությունը բանակով և վորակով, ինչքան ավելի բարիքներ կարտադրես, ինչքան աշխատանքդ ավելի արդյունավետ կլինի, այնքան քո նյութական ու հոգեկան պահանջները բավարարելու ավելի հնարավորություն կստեղծես—ահա ինչպես է մոտենալու բանվորներին տեղիումի ամեն մի գիտակից ու խորհրդային կարգերին նվիրված անդամը:

ՆՈՐ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՅԵՎ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԸ

Հոկտեմբերյան Հեղափոխության առաջին տարիներում, մինչև 1921 թվի գարունը, մեր տեղիումները ծանրաբեռնված էին մի շարք այլ պարտականություններով, վորոնցից նրանք ներկայումս ազատ են: Մինչև այսպես կոչված նոր տնտեսական քաղաքականության հաստատում, բանվորների և ծառայողների ընդունելությունն ու արձակումն առանց տեղիումների համաձայնության չէր կարող տեղի ունենալ, իսկ հաճախ կատարվում էր միայն նրանց միջոցով: Միաժամանակ, տեղիումները իրավունք ունեյին միջամտելու և հսկելու արդյունաբերական գործերին և հիմարկների համարյա բոլոր աշխատանքներին: 1921 թ. գարնանից սկսած, տեղիումներն ազատեն այդ

ծանր պարտականություններից և այս հանգամանքը դեռ այսօր էլ շատերի կողմից ընդունվում է, վարպես միությունների և տեղիումների զրկումն իրենց պատկանող ամենախոշոր իրավունքներից, իրենց գործունեությունն հիմքից: Այս տեսակետան այնքան սխալ է և միությունների աշխատանքին այնքան վնաս է հասցրել, վոր այստեղ չի կարելի նրա վրա կանգ չառնել:

Հեղափոխության առաջին շրջանում և քաղաքացիական կռիվի ամբողջ ընթացքում, խորհրդային իշխանությունն առաջ կանգնած խոշորագույն խնդիրը հակահեղափոխության ջախջախումն էր կազմում: Արդյունաբերության բոլոր ճյուղերում խոշոր ու միջակ ձեռնարկներն անվերջ աղգայնացման ելին յենթարկվում: Քաղաքացիական կռիվի ստեղծած դաժան պայմաններում խորհրդային իշխանությունը զուրկ էր ամեն մի հնարավորությունից՝ իր կենտրոնական ու նահանգային մարմինների միջոցով թե սեփականագործի անել գործարանատերերին և թե հազարավոր ձեռնարկներում կազմակերպել արտադրությունը և նրա վրա վրա պահանջված հսկողությունն ունենալ: Խորհրդային մարմինների հետ միասին, այդ ծանր ու բարդ գործը կատարում էին արհեստակցական միություններն ու նրանց տեղային մարմինները: Դեկլեաներով չէ, վոր հեղափոխությունը կատարվում է: Ինքը բանվորական մաստան է, վոր փողոց դուրս յեկավ և իր ձեռքն առավ իշխանությունն ու արտադրության միջոցները: Ռուսաստանի նման մեծ, հեռամաս, անաստացես քայքայված ու հաղորդակցության միջոցներով աղքատ յերկրում, մի յերկրում, ուր խոշոր գործարանային արդյունաբերությունը մի քանի շրջանում էր միայն հաստատված և ուր բանվորությունն ու ղյուղացիությունը զեռ շատ թույլ էին կազմակերպված, քաղաքացիական կռիվ պայմաններում կենտրոնական իշխանությունը չէր

կարող այդ մեծ գործը սեփական մարմիններէ միջոցով
կիրառել: Նման պայմաններում Խորհրդային իշխանու-
թյան համար մի լիք կար միայն՝ պահելով իր ձեռքում
գործի ընդհանուր դեկը, նրա կիրառման մեջ միուլթյուն-
ներէ տեղական մարմիններին մասնակից անել:

Այդ հանգամանքը մեր հեղափոխութեան մասնաշաղկան բնույթը ամենահամոզեցուցիչ աղաղակը պնդեցի մեկն եւ

Անկախ, նման ազակենտրոնացումն գործարանային արդյունաբերություն համար մահ է։ Նույն իսկ բուրժուական յերկրներում, ուր գործարանները մասնավոր սեփականություն են կազմում, առևտրա-արդյունաբերական կապիտալը կազմակերպում է իր տրեստներն ու սինդիկատները, վորպեսզի հնարավորություն ունենա կանոնավորել արտադրությունը և զիմանալ շուկայի մրցմանը։ Կենտրոնացումն առավել ևս անհրաժեշտ է խորհրդային իշխանություն պայմաններում, վորովհետև այդ իշխանությունը ղեկավարում է յերկրի ամբողջ տնտեսական կյանքը և կազմակերպում է արտադրությունը ազգայնացման յենթարկած հազարավոր խոշոր ու միջակ ձեռնարկներում։ Արտադրության արդյուպին միջամեյտ իր նախկին փանկցիաներից տեղումը պետք է հրամարվեք, քանի վոր նա չի կարող տեղյակ լինել վոյ արդյունաբերության յեվ վոյ տուկայի պայմաններին։ Այդ մեծ գործը կազմակերպելու և նրան ղեկավարելու համար հազարավոր տեղկոմներ պետք է իրենց համագումարները հրավերեյին և այնտեղ մի կենտրոնական մարմին ընտրեյին, վորը իր վրա վերցնեք արդյունաբերություն կազմակերպումը։ Բայց չե՞ վոր մեք խորհրդային իշխանություն և արհեստակցական միությունների կենտրոնական մարմինները հենց այդ ճանապարհով են առաջ յեկել, այնպես վոր անմատություն կլինեք նույն արդյեսք նորից կրկնել։ Ում այս միտքը հասկանալի չեք, նա թող

հետեւի գործարանային կոմիտեներէ շարժմանը Գերմանիայում և մասամբ Անգլիայում: Այդ յերկրներէ հազարավոր գործարաններում սկսած նման շարժումն է միայն, վոր կըսլքայի կապիտալիստական հասարակութիւնը և խորհրդային կարգեր կհաստատի: Իսկ այդ կարգերը հաստատելուց հետո գործարանային կոմիտեներէ նվաճած բոլոր դիրքերի և իրավունքների միակ տնորենը նրանց կենտրոնական մարմինը՝ Խորհրդային խշխանութիւնը կարող է հանդիսանալ:

ԿԵՐՄԻՐ ՊՐՈՖԵՍՈՐՆԵՐ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՆԱԼԻ 1 ՀԱՄԱԳՈՒ-
ՄԱՐՁ ԳՈՐԾ-ԱՐԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԻ ԽՆԳԻՐՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ

Հեղափոխական արհմիությունների առաջին միջադ-
գային համագումարը, լոր հավաքվեց Մոսկվայում 1921
թ. ամառը, հանձնաճարեց միջազգային պրոլետարյառի
կազմակերպել գործարանային կոմիտեներ, նրանց տոա
մի շարք չափազանց կարևոր խնդիրներ ղենելով: Համա-
գումարում միաձայն ընդունած թեզիսների համաձայն,
գործարանային կոմիտեները հաշվառության են վերցնում
գործարանների հում նյութերը և վորոշում նրանց ար-
տադրական հնարավորությունները, ցուցակագրում գոր-
ծազուրկներին, կազմակերպում աշխատանքի շուկան և
գործազուրկներին ապահովում ֆաբրիկանտների հաշվին,
կազմակերպում են վաճելիքի բաշխումը արդյունաբերու-
թյան և բանվորների սեփական կարիքների համար, իրենց
հսկողությունն են հաստատում հագորդակցության ճա-
նապարհների վրա, գործարանների ու բանկերի ֆինան-
սական միջոցների վրա, ապրանքների ներմուծման ու
արտահանման գործի վրա և այլն:

Այս առաջարկների իմաստը ներանումն է կայանում,

վոր բուրժուական հասարակությունը իր քայքայման շրջանն է ապրում և անընդունակ է ծրագրած կազմակերպություն տալու, ապրանքների թե արտադրությանը և թե նրանց բաշխմանն ու աեղափոխմանը: Այս ճանապարհով կապիտալիստական յերկրները պրոլետարիատը պետք է թեթևացնի իր դրությունը, անաեսական կյանքը կազմակերպելու և նրան ղեկավարելու բնգունակություն ու փորձառություն ձեռք բերի և պահանջած մոմենտին կարողանա արդյունաբերական կյանքն ու շուկան իր ձեռքն առնել:

Նույն թեգիսներում համագումարը հայանում է, վոր գործարանային կոմիտեների այդ ֆունկցիաները նրանց միայն ժամանակավորապես են պատկանելու, մինչև վոր արհմիությունները կուժեղանան և այդ ամբողջ գործը իրենց ձեռքում կը կենտրոնացնեն: Այդ մոմենտից սկսած, ասվում է թեգիսների Յ-րդ կետում, «գործարանային կոմիտեները հանգիստնում են, վորպես արհմիության բլիշը ձեռնարկության մեջ»: Այդ յեղանակով կազմակերպած գործարանային կոմիտեները, կարմիր արհեստակցական միությունների առաջին միջազգային համագումարի հեղինակավոր կարծիքով, իրենց նպատակ են դնելու քայքայել բուրժուական հասարակությունն ու նրան հետևող ղեղին արհմիությունները, վորպեսզի իրենց դասակարգի ձեռքը հանձնեն անաեսական ամբողջ կյանքը և պրոֆեսիոնալ շարժումը դասակարգային, ուրեմն և հեղափոխական հողի վրա դնեն:

Խորհրդային յերկրների արհմիությունների ներկայումս վարած քաղաքականությունը շատերի համար ամիսներ շարունակ հասկանալի չեք դառնում, մանավանդ այն հանգամանքի շնորհիվ, վոր մեք գործարանային կոմիտեներն ու արհմիությունները չաղաքականության եյին հրավիրվում հենց այն ժամանակ, յերբ հեղափոխա-

կան արհմիությունների 1 միջազգային համագումարը կապիտալիստական յերկրների պրոլետարիատի համար ծրագրում եր մի գործերակերպ, վորից մեր միությունները պետք է հրաժարվեյին և ներկայումս բախտվին հրաժարված են: Հարցը նրանումն է, վոր արևմտյան բանվորությունը դեռ բուրժուական կարգերում է ապրում և նրա արհմիությունների յերկու յերրորդը բուրժուազիայից անկախ դասակարգային քաղաքականություն չեն վարում: Այդ պատճառով ել այնտեղի գործարանային կոմիտեները, վորպես միակ հեղափոխական, միակ դասակարգային հողի վրա կանգնած ու մասնայական բանվորական կազմակերպություններ, իրենց վրա ֆունկցիաներ են վերցնում, վոր ավելի կազմակերպված ու ավելի նպատակահարմար կերպով կարող են կիրառել Խորհրդային իշխանությունն ու արտադրողական արհմիությունների կենտրոնական մարմինները: Իսկ 1921 թվի հուլիսին, յերբ տեղի ուներ 1 համագումարը, Խուսառտանում հահահագափոխությունը վերջնականապես ջախջախված եր, Խորհրդային իշխանությունն ամրացել և խոր արմատներ եր թողել, արհմիություններն ել ուժեղ կենտրոնացած կազմակերպություններ եյին դարձել: Մեր սխորքունների նոր փաղափակները յոր թե հրաժարական է կուռնելից, այլ սկեսեական նոր փաղափակները պահանջներից բխող մի փաղափակները, վոր սխաժառանկ ապացույց է պրոլետարական հեղափոխության հաղթանակի յեղ արհեստակցական շարժման ուժեղացման:

ԳՈՐԾԱՐԱՆՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԸ ՅԵՎ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԲՆՈՒՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԱՐՁԵԿՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Բանվորների բնգունելության և արձակման գործում տեղկոմները նույնպես «իրավազրկման» յենթարկվեցին:

Քանի վոր միությունները թույլ եյին և աշխատանքի հաշվառութեան ու բաշխման բաժինները անկազմակերպ, այդ մեծ գործը միայն գործարանային կոմիտեներին կարելի եր հանձնել: Հակահեղափոխությունը ջախջախելուց և քաղաքացիական կռիւր վերջանալուց հետո, խորհրդային իշխանությունն ու արհմիությունները պահանջներ կազմակերպած ու կենտրոնացած աշխատանքի հնարավորութեան ստացան: Աւիասանքի շուկան կազմակերպելու հարցը արդյունաբերության ամենախոշոր ու կարեւոր հարցերից մեկն է յեւ ընդհանուր պէտական նշանակություն ունի, մանավանդ վոր նրա հետ կապված է յեւ գործազուրկների ապահովագրման գործը, վոր միայն պետության ուժերով կարող է կազմակերպվել ու տարվել: Այս հարցի լուծումն վեր է ամեն մի գործարանային կոմիտեի ուժերից ու միջոցներից: Չկա և չի կարող լինել մի գործարանային կոմիտե, վորը աշխատանքի շուկան կազմակերպելու պատասխանատվութեան իր վրա վերցնէր: Իսկ այնտեղ, ուր վորոշ պատահանություններ կատարելու և պատասխանատվության յերաշխիքը բացակայում է, իրավունքները մասին խոսք լինել չի կարող:

Աշխատանքի բորսան և գործակուրդների ապահովագրման գործը կենտրոնացած են աշխատանքի կոմիտայատում: Պետական մարմինն անցավ այն, ինչ վոր միայն պետութեան ուժերով կարող է տարվել:

Արդյոք բանվորութեանը դրանով զրկվեց իր իրավունքներից:

Ի հարկե՝ վոչ: Աշխատանքի կոմիտայատը նույն բանվորների պատգամավորական խորհուրդների միջոցով կազմակերպված ու նրանց յենթակա մարմին է: Միաժամանակ, աշխատանքի կոմիտայորը և նրա տեղային ներկայացուցիչները արհմիությունների թեկնածուներն են:

Աշխատանքի բորսայի կոմիտեն, ապահովագրման խորհուրդը և ապահովագրման գրամակերպողները կազմակերպվում են արհմիությունների անմիջական ժառանկցութեամբ ու գործում նրանց ընդհանուր ղեկավարութեամբ: Այդ հիմնարկների վարիչների մեծամասնութեանը արհմիությունների թեկնածուներն են:

Հետեւապես, միաբնակներն ու նրանց տեղակիները վոչ թե զրկվել են վորոշ իրավունքներից, այլ իրենց տալիս դրա հարցերը ավելի կազմակերպված, ավելի ծագած կերպով են լուծում: Միայն բանվորական դիկտատուրայի ու խորհրդային իշխանութեան թշնամիները, անարխիստները և հարցին անտեղյակ մարդիկ կարող են պահանջել, վոր, որինակ, յերկաթուղու վիճակն ամբողջովին յերկաթուղու բանվորների ձեռքը հանձնվի կամ Աւարտում ու Աւարտվողի գործարաններին վերաբերյալ բանվորական ու առևտրական հարցերը այդ գործարանների բանվորները կամ նրանց միությունները լուծեն: Յերկաթուղին և հիշյալ յերկու գործարանը ընդհանուր պետական նշանակութեան ունեն: Նրանց վիճակի համար խորհուրդների համագումարի առաջ պատասխանատու է խորհրդային իշխանութեանը: Միությունների կենտրոնական մարմինները ժառանկցում են պետական այն բոլոր որդանների մեջ, վորոնք մշակում ու լուծում են արդյունաբերութեանը, հաղորդակցութեան միջոցներին, շուկային ու ֆինանսներին վերաբերյալ հարցերը:

Նրկում ենք, տեղկոմների գործունեութեանը ներկայումս հատկացրած շրջանակները միայն մի բան են ապացուցում, այն է՝ խորհրդային իշխանութեան և արհմիությունների ուժեղացումն, պրոլետարական դիկտատուրայի հաստատումն: Բանվորների իրավագրկման մասին խորհրդային կարգերում խոսք անգամ չի կարող լինել: Ներկա դեպքում տեղի ունեցավ նույն առաջադի-

մական պրոցեսը, ինչ և կարմիր բանակի շարքերում։
Ինչքան վոր դեռ գոյություն ունեն հին բանակը կամ
կարմիր բանակի հրամանատարական կազմը հին սպանե-
րից դեռ չէր մաքրվել, խորհրդային իշխանությունն ել
դեռ մի ախպիսի ույժ չէր ներկայացնում, վոր կազմա-
կերպված կերպով և իր մարմինների միջոցով կոտարե-
կարմիր բանակի համարման ու գաման- գործը, կոման-
դիրների ընտրություն և մի շարք այլ հարցեր վաշտերի
ու գնդերի ընդհանուր ժողովներն էլին լուծում։ Սակայն,
հին զորքը կազմալուծելուց և նրա սպայական կազմից
ազատվելուց հետո, անհրաժեշտ էր կարմիր բանակի մի
կենտրոն ստեղծել։ Կարմիր բանակը կռվում է ներքին
ու արտաքին հակահեղափոխություն դեմ, մի գործ, վոր
խորհրդային իշխանություն գոյություն հիմնաքարն է կազ-
մում։ Նման հարցերի լուծումն ամեն մի վաշտի կամ
գնդի հանձնել՝ նշանակում է յերկրում նույնքան տեսա-
կի ներքին ու արտաքին քաղաքականություն վարել,
քանի վաշտ ու գունդ կա այդ յերկրում։ Այսինքն, դա
նշանակում է ամեն ինչ կազմալուծել, հեղափոխության
վրա խաչ դնել կարմիր բանակը կարող է միայն կենա-
րանական իշխանությունը յենթարկվել և նրա քաղաքա-
կանությունը պաշտպանել։ Այդ պատճառով էլ, կոման-
դիրներն այսօր վոչ թե ընտրովի, այլ նշանակովի յեն։

Սակայն, միթե՞ դրանով մեր կարմիր բանակը զոր-
վել է իր իրավունքներից։ Ի հարկե՞ չէ։ Նրա կոմանդիր-
ներին նշանակողը սպառնական գործերի կոմիսարյատն
ու ժողովուրդն են, վորոնք ընտրված են խորհուրդների
կողմից, իսկ կարմիր բանակն, իր ամբողջ կազմով, մաս-
նակցում է մեր խորհուրդների ամբողջ գործունեությանը։
Ի՞նչն է ուրեմն փոխվել։ Պարզ է, վոր խորհուրդնե-
րի միջոցով կարմիր բանակը շարունակում է իր կոման-
դիրների ընտրությունը, բայց կազմակերպված կերպով

ու կենտրոնացած ճանապարհներով՝ համապատասխան
այն պահանջներին, վոր հեղափոխությունը դնում է խոր-
հրդային պետության առաջ։ Կարմիր բանակի առան-
ձին մասերի հետ նույնը կատարվեց, ինչ և գործարա-
նային կոմիտեների հետ։

ՏՆՂԿՈՄՆԵՐԻ ՆԵՐՎԸ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՎՈՐ- ՊԵՍ ՀՆՂԱԲՈՒՄԻԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ ՀԵՏԵՎԱՆԲ

Անհրաժեշտ ենք համարում կանգ առնել այստեղ մի
հարցի վրա էլ, վորը հաճախ թյուրիմացությունների
աղբյուր է ծառայում։ Առանձին արհմիությունների և
նրանց տեղկոմների գործունեության շրջանակների սահ-
մանափակումն այն ժամանակ տեղի ունեցավ, յերբ նոր
անտեսական քաղաքականության հիմքն էր դրվում։ Ժա-
մանակի այդ դուգադիսումը շատերի մեջ այն համոզումն
է առաջացրել, վորպես թե արհմիությունների ներկա
դրությունը միայն նոր անտեսական քաղաքականության
է բղխում, նրա անմիջական հետևանքն է հանդիսանում։
Այս տեսակետի վրա կանգնած ընկերները սպասում են
յերեկ, վոր աչն ուրը, յերբ նոր անտեսական քաղաքա-
կանության ոչ-ցանկալի կողմերից հրաժարվելու հնարա-
վորություն կստեղծվի, արհմիություններին ու նրանց
տեղկոմներին էլ իրենց նախկին ֆունկցիաները նորից
կվերադարձնվեն։ Սա մի չավազանց սխալ ու փաստա-
տեսական է։ Յեթե նոր անտեսական քաղաքականությանը
չանցնելիք էլ, միություններն ու տեղկոմները իրենց
նախկին ֆունկցիաները պահպանել չէլին կարող, վորով-
հետև դա կնշանակեր արդյունաբերության և հաղորդակ-
ցության միջոցների մշտական հիվանդ դրություն, նրանց
քայքայում։ Տեղկոմների գործունեության ներկա շրջա-
նակները խորհրդային իշխանության ու ժողովրդի մասն

հեղափոխութեան հաղթանակի հետեւանք են հանդիսանում և մեր անտեսական կյանքի վերականգնման նախապայմանը կազմում: Ամեն մի պրոֆեսիոնալ գործիչ ու ամեն մի կոմունիստ պետք է իրանց պարզ հաշիվ տան այդ հարցում և գիտակցեն, վոր պրոլետարիատի միջապգային հեղափոխութեան հաղթանակից հետո ել, կազմակերպւած սոցիալիստական հասարակութեան մեջ, տեղկոմներն ու առանձին միութեանները չեն կարող և իրավունք չեն ունենա մեր անտեսական կյանքին այն չափով միջամտելու, ինչ չափով այդ տեղի ունեւր մինչև 1921 թվի դարունը: Սոցիալիստական հասարակութեանը խոշոր մեքենայական տրտադրութեան վրա է հենվելու, իսկ մեքենան կենտրոնացում է պահանջում:

Տեղկոմային յեւազներով կարող են սնվել միայն մանր բուրժուական տնտեսիկները կամ նրանցից փոքրագույն մանր բուրժուական՝ սոցիալիստ-հեղափոխականները:

ԿԱՐՄԻՐ ԱՐՋԱՌՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՈՄԱՆ ԱՐՋԱՌՈՂԱԿԱՆ ՍԿԶԻՆՆԵՐ:

Ինչպես վերև հիշեցինք, իրենց գործունեութեան սահմանափակ շրջաններում ել տեղկոմները մեզ մոտ անչափ խոշոր դեր ունեն կատարելու: Ստանց նրանց աջակցութեան, միութեան արդյունավետ աշխատանքն անհնարին է: Կարելի է ասել, վոր Խորհրդային կարգերում նրանց գոյութեանը պարտադիր է: Ստանց նրանց աջակցութեան, միութեաններն անգոր են կատարելու իրանց վրա ծանրացող թե զուտ միութենական և թե պետական ֆունկցիաները: Տեղկոմների յեվ նրանց շուրջը կազմակերպւած բանվորների միջոցով է, վոր մեր միաբնակները յայն մասնաշաղկան կազմակերպութեաններ են գտնում, Խորհրդային Խշխանութեան ամուր սյուներից

մեկը կազմում և կոմունիստական կուսակցութեան ուժեղացման անսպառ տղբյուր հանդիսանում:

Գործարանային կոմիտեները կազմակերպում են իրենց շուրջը տվյալ ձեռնարկի բոլոր բանվորներին ու ծառայողներին, անկախ նրանց արհեստից, Ամեն մի գործարանում տեղի ունեցող այս փոքրիկ փաստը բանվորական շարժման համար ամենամեծ հետեւանքն ունի: Բանվորների շտնը պահանջում է, վորպեսզի գործարանում մի կոմիտե լինի, և այդ կոմիտեն մի տեղից, մի միութեանից հրահանգներ ստանա: Այլ կերպ բանվոր միութեանից հրահանգներ ստանա: Այլ կերպ լծակը հանդապարդի կազմակերպման ու նրա կովի լծակը հանդապարդի փոխարեն, կոմիտեն ակտիվ ու հետեւողական աշխատանքի անընդունակ մի մարմին կդառնա և լավագույն դեպքում խոտարանի կվերածվի: Ահա ինչու վոր միայն տվյալ գործարանի, այլ և արդյունաբերութեան մի և տվյալ ճյուղի բոլոր բանվորներն ու ծառայողները մի և նույն միութեան մեջ են մտնում: Դրանով առեն մի բանվոր ու ծառայող սկսում է համարել իրան պրոլետարական մեծ ընտանիքի անդամ, դասակարգային հողի վրա է կանգնում յեվ այլ յեվ յի գգում իրան յոյ վորպես և փայտագործ, մեքանագործ, հացբուխ, կոշիկակար, տնտցի, գրասեկյակային ծառայող, դռնապան եվ այլն: Իրանով մեծ զարկ է տրվում մանավանդ ստորին ծառայողների ու վորոշ արհեստից զուրկ բանվորների կազմակերպման գործին: Մետաղագործների միութեանն որինակ ընդունում է իր չարքերը վոր միայն մետաղի վրա աշխատողներին, այլ և արդյունաբերութեան այլ ճյուղում աշխատող փայտագործներին, այսպես կոչված օկաշխատանք կատարող բանվորներին, քիմիկոսներին, հաշվապահներին, գրասենյակային ծառայողներին, թղթատարներին, բժիշկներին ու բնիկներներին և անխափաջ բոլորին, ով բանվորին ընդունելու և նրան արձակե-

լու իրավունք չունի: Թորհրդային հիմնարկներում ու
 ձեռնարկներում աշխատող վերջին կարգի ծառայողներն
 ել կարող են միության անդամ գրվել, յեթե տվյալ հիմ-
 նարկի կամ ձեռնարկի բանվորների ու ծառայողների
 ընդհանուր ժողովը նրանց այդ ցանկությանը դեմ չի
 արտահայտվում, այսինքն յեթե իրենց ադմինիստրատիվ
 իրավունքները նրանք ի չարը չեն գործադրում, միութ-
 յունների բոլոր կաթաղարկությունները և աշխատանքի
 պաշտպանության որենքները խստիվ կատարում են և
 բանվորների ու ծառայողների հետ ընկերական հարաբե-
 րություններ են ստեղծում: Թորհրդային հիմնարկների
 ու ձեռնարկների անխափր բոլոր վարիչները, բոլոր պա-
 տասխանատու ծառայողները միություններին անդամա-
 գրվելու իրավունք ունեն, յեթե նրանց անձնական հատ-
 կությունները դրան չեն խանգարում: Ժողովրդական
 տնտեսության խորհրդի նախագահն, սրինակ, վորը մեր
 գործարանային արդյունաբերության ընդհանուր ղեկա-
 վարն է հանդիսանում, վոչ միայն կարող է անդամա-
 գրվել Թորհրդային ծառայողների միությանը, այլ սովո-
 բաբար միությունների խորհրդի նախագահության ան-
 դամ է: Փաստորեն ել նրանք միությունների նախագա-
 հությունների անդամ են թե հայաստանում և թե Ռու-
 սաստանում: Այլ կերպ չեք ել կարող լինել, բանի վոր
 պատասխանատու խորհրդային գործիչները խորհուրդների
 համագումարների և նրանց գործադիր մարմինների ըն-
 տրյալներն են, նրանց կատարյալ հավատն են վաչելում
 և աննորմալ ու անընտան հիմքեր, յեթե բանվոր դա-
 սակարգի խառնուրդները մեկին պատասխանատու պեճա-
 կան պատժեն հանձնելին, իսկ միեմնույն բանվոր դա-
 սակարգի միությունները նրան անդամագրելուց հրա-
 ժարվելին, այսինքն նրան բանվոր դատակարգի թշնամի
 հայտարարելին: Թորհրդային կարգերի անչափ մեծ ար-

ժեքը հենց նրանում է կայանում, վոր բանվորությունը
 մեզ մոտ մի ամբողջություն է կազմում, վոր նրա բո-
 լոր դատակարգային կազմակերպությունները գործում են
 ձեռք ձեռքի տված, մի և նույն ուղղությամբ, մի և նույն
 ծրագրով: Մենք չունենք առանձնացած ու կղզիացած
 կոմունիստական կուսակցություն, Թորհրդային իշխանու-
 թյուն և արհեստակցական միություններ: Ինչպես վերև
 մասնանշեցինք, նրանք բոլորը միևնույն բանվոր դատա-
 կարգի որդանները, նրա շահերի պաշտպանները, նրա ա-
 զատագրական կովի ղեկավարներն են հանդիսանում: Ա-
 հա ինչու մեր ժողովրդական բոլոր կոմիտեները կոմու-
 նիստական կուսակցության անդամներ են, շատերը նրա
 կենտրոնական կոմիտեի անդամներ և նրանք բոլորը, այդ
 նույն պատճառով, կարող են Թորհրդային ծառայողների
 միությանն անդամագրվել: Բուրժուական յերկրների մի-
 նիստների ու բանվորների համար նման յեղբայրություն
 ու հավասարությունը անհնարին և ի հարկե: Նրանք
 սարքեր դատակարգերի ներկայացուցիչներ են և միմի-
 յանց դեմ միայն կովել կարող են, միմիանց կործանա-
 նը ձգտել: Այն ինչ մեզ մոտ ժողովրդական կոմիտեներ,
 նրա գրադիրը, նրա ղոնապահն ու կառապանը կարող են
 միևնույն արհմիության անդամներ լինել և փաստորեն
 նրանք բոլորն ել միությունների անդամ են:

Հարցը վերջնականապես պարզելու համար բերենք
 յերկու որինակ ել վնչ բանվորական միությունների
 կյանքից: Վերցնենք սոցկուլյաի և ղեկաշխի միություն-
 ները: Նրանցից առաջինում կարող են անդամագրվել
 Լուսժողկոմը, Լուսժողկոմատի բարձր պաշտոնյա-
 ները, զբաղենյակացին աշխատակիցները, սենյակ մաք-
 բողները, բոլոր կարգի ուսուցիչները, գաղտնական բոլոր
 մյուս ծառայողները, վորբանոցի վարիչը, խոհարարն ու
 ուսյապանը, գրադարանների, ընթերցարանների, թանկա-

բանները և ակումբների անխտիր բոլոր աշխատակիցները, լուսժողովմանի հիմնարկներում մշտապես աշխատող ատաղձագործը, ինժեները, բժիշկը և այլն և այլն: Կազմակերպչական նույն պատկերին ենք հանդիպում և գեղաշխի միության մեջ, ուր մանուկ են գերասանը, նկարիչը, բուսափորը, ատաղձագործը, մանտյորը, գրասենյակային ծառայողը, կաստիլը, կոշկակարը, գերձակը, պարիկմախերը, քնքույշ յերգչուհին, նրբակազմ ջութակահարը և մի շարք այլ արհեստների ու արվեստների ներկայացուցիչներ, վորոնցով այնքան հարուստ են մեծ թափոնները:

Կազմակերպել միությունները ըստ արհեստի ու մասնագիտության, ըստ պրոֆեսիայի՝ նշանակում են նրանց արյունաքամ անել, ուժեղանալու և կռվելու հնարավորությունից զրկել, նշանակում են Ալլահվերդու հանքերի, յերկաթուղու, «Սրարատ» գործարանի, մեխանիքական գործարանի բանվորներին մի շարք միությունների վրա բաժանել, իսկ հիվանդանոցի, վորբանոցի կամ թատրոնի աշխատակիցներին փաստորեն արհեստակցական շարժմանը մասնակից չանել, վորովհետև վերջիններս ցրվելու են բոլոր միությունների մեջ, վորոնցից և վոչ մեկը տվյալ հիմնարկության բոլոր աշխատակիցներին կազմակերպել ու նրանց շահերը հոգալ չի կարող: Այդ պատճառով էլ արևմտյան միությունները ձգտում են կազմակերպվել ըստ արտադրության ճյուղերի, համաձայն վերոհիշյալ սխեմայի: Խորհրդային յերկրներում—նրանց թվում և Խորհրդային Հայաստանում—բոլոր միություններն արդեն հրաժարվել են իրենց կազմակերպության նեղ պրոֆեսիոնալ շրջանակներից և վորպես իրենց կազմակերպության հիմք առնալով առաջնորդական սկզբունքն ընդունել, այսինքն լայն դասակարգային հողի վրա յեն կանգնել, վորը նրանց վոչ միայն կռվի, այլ յեվ սեղծագործա-

կան աշխատանքի ամենամեծ հնարավորություններ և ալիս:

Մեր Միութնություններն ԱՐՏԱԳՐՈՂԱԿԱՆ են ՎՈՋ ՄԻԱՅՆ ԸՍՏ ԻՐԵՆՑ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՅԵՂԱՆԵԿԻ, ԱՅԼ ՅԵՎ ԸՍՏ ԻՐԵՆՑ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

Կապիտալիստական յերկրների միություններին կազմակերպության արտադրողական սկզբունքը հարկավոր է զլխավորապես նրա համար, վոր միությունները մասնաշխկան դասակարգային կազմակերպությունների վերածվեն՝ իշխող դասակարգերի դեմ մղվող կռիվը ավելի ամուր հիմքերի վրա դնելու համար: Խորհրդային յերկրներում այդ կռիվը արդեն պատմության առարկա է կազմում և նման հոգսերից մեր միությունները կատարելապես ազատ են: Սակայն, մեր միություններին համար կազմակերպության արտադրողական սկզբունքը անհամեմատ ավելի մեծ նշանակություն ունի, քանի վոր, պրոֆեսիոնալ հողի վրա կազմակերպվելով, նրանք կատարելապես անընդունակ կգառնան լուծելու իրենց առաջ դրած խոշորագույն խնդիրը— Խորհրդային յերկրների հետ ձեռք ձեռքի տված կազմակերպել ու վերափոխել յերկրի տնտեսութունը և այդ իշխանության գործունեության բոլոր ասպարեզներում նրա հենարանը հանդիսանալ: Հետևապես, Խորհրդային յերկրների միությունները արտադրողական միություններ են վոչ միայն ըստ իրենց կազմակերպչական յեղանակի, այլ և— վոր ամենակարևորն է— ըստ իրենց աշխատանքի, ըստ աշխատականությունների, վոր դնում են նրանց վրա բանավոր դասակարգը իր դիկտատուրայի շրջանում: Կազմակերպության արտադրողական սկզբունքն է միայն, վոր Խորհրդային աշխարհի բանվորությունը հնարավորություն

և տալիս կռվելու միջազգային կապիտալի դրոշի դեմ, բարձրացնելու իր նյութական ու բարոյական մակարդակը և պետական կյանքի բոլոր ասպարեզներում շինարարական աշխատանքով զբաղվելու: Իրենց կազմակերպութեան յեղանակով ու իրենց ամբողջ աշխատանքով մեր միությունները արհեստի կամ պրոֆեսիոնալի հետ փոխ մի առնչություն չունեն և արհեստակցական կամ պրոֆեսիոնալ են կոչվում միայն ավանդորեն, ըստ հին սովորութեան: Մեր միությունների ելութեանն անձանութ բանվորական մասսաների համար հին «պրոֆեսիոնալ» բառն ավելի հեշտ ըմբռնելի է, քան «արտադրողական» անունը: Ժամանակի ընթացքում, յերբ բանվորական մասսաները միությունների կյանքին ավելի ակտիվ ու ավելի մոտիկ մասնակցություն կունենան, նրանք դորժի վրա կաեսնեն ու կհամոզվեն, Վոր մեր միություններն արտադրողական կազմակերպություններ են: «Արհեստակցական» կամ «պրոֆեսիոնալ» անունը ինքն ըստ ինքյան մեր բառարանից կանհետանա՝ բնական ճանապարհով, առանց վորենիցե թելադրանքի վերելից:

ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԵՅՈՒԹՅՈՒՆՈՒ ԲԱՆՎՈՐԻ ՅԵՎ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏԻ ՀՈԳԵԿԱՆ ԱՇԽԱՏԻ ՎՐԱ

Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան ազդեցութեանը բանվոր դասակարգի ու նրա միությունների վրա այդքանով դեռ չի սահմանափակվում: Մեծ հեղափոխութեան հնոցից դուրս յեկած ու նրա յետոյ կախալում ձեւակերպված արտադրողական միությունները անշարժ մեծ փոփոխումներ առաջացրին նաև բանվորի ու ինտելիգենտի հոգեկան աշխարհում: Մինչ հոկտեմբերյան հեղափոխութեանն ով եր տեսել կամ լսել, Վոր միևնույն միութեան մեջ, իրար կողքի, նստեն ու աշխատեն կոմիտարն

ու նրա կառապանը, գործարանի վարչութեան նախագահըն ու այդ գործարանի բանվորը, հիմնականցի կամ պարզի վարիչն ու այդ նույն հիմնարկների ծառան, գլխավորակալին մաքուր որիյորդներն ու աղախնները, պնամուզ գերասանուհին ու նրա դերձակուհին: Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանը փոխ միայն տնտեսական-քաղաքական, այլ և համաշխարհային բնույթ կրող ընդհանուր կուլտուրական մի փոթորիկ էր, Վոր մարգկանց հոգու վրա իր ամուր կնիքը դրեց, մեր բոլոր բարոյական հասկացողությունների վրա անսահման խոր ազդեցութեան թողնելով: Մեր մեծ հեղափոխութեան հետեւում է, Վոր վերացավ բանվորական արխասիան: Նրա հետեւում է նույնիսկ, Վոր ջնջվեց բանվորի ու ծառայողի, բանվորի ու ինտելիգենտի միջեւ ընկած անդունդը: Եւ չենք խոսում այն մասին, Վոր շինովնիկութեանն ու ծառայութեան մեջ աստիճաններ ձեռք բերելու ախտը իսպառ գոլորշիացան: Թորերգային յերկրներում ամեն Վոր ձգտում է այսօր իրան բանվոր հայտարարել, միութեան անդամ դառնալ: Յեւ յերբ միությունների քարուղարները մերժում են անգամագրել մարդկանց, Վոր նրք իրենց սոցիալական գրութեանը միութեան հետ փոխ մի առնչութեան չունեն կամ բանվորութեան շարքերից արտաքսված են, ի պատասխան սովորաբար դառն գանդառներ են լսվում: «Ախր յես ել բանվոր եմ» ըրա մենք բանվորից ինչով ենք զանազանցում: Բանվորն այժմ յերկրորդ թե յերրորդ կարգի քաղաքացի չէ, ինչպես այդ մինչ հոկտեմբերյան հեղափոխութեանը տեղի ունեց: Այսօր նա փոխ միայն ոգտվում է ամենաբարձր քաղաքական իրավունքներով, այլ և ոժտված է իր մարդկային արժանապատւութեան բարձր գիտակցութեամբ: Մյուս կողմից, հեղափոխութեանը հետեւեց պաշտօնային ու ինտելիգենտի թնվիրը, նրանց հաս-

բակական ամբարտաժանության ու զոռող բնավորության վրա ծանր խաչ դրեց:

Կյանքի տնտեսական ու քաղաքական ասպարեզներում հաստատվող հաճասրությունը լուծեղ կերպով անդրադարձավ և մարդկանց հոգեկան աշխարհի վրա: Կարմիր արտադրողական միությունները դեմոկրատիզմի խոշորագույն գալուցն են հանդիսանում վոչ միայն իրավունքների ու պարտականությունների ասպարեզում, այլ և մարդկային արժանապատվության ու բարոյական աշխարհին վերաբերյալ հարցերում: Սեզ աշխատանք կատարող բանվորն ու խոհարարուհին, փականագործն ու ինժեները, բժիշկն ու ֆելդշերը, կինն ու աղամարդը, հասակավոր ու յերիտասարդ բանվորը, հայն ու թյուրքը, քրիստոնյան ու մահմեդականը արտադրողական միությունների մեջ մի ընդհանուր հայտարարի են բերվում — նրանք ողորմի առադրողական միությունն ու խոհեղային հանրապետարյան համալսարանի աշխատանքի ներկայացուցիչներ են:

Միայն հոկտեմբերյան հեղափոխությանն էր վիճակված տառել այս մեծ պատմական հաղթանակը, վորի մասին հազարավոր տարիներ շարունակ յերազել և տանջված մարդկությունը:

ԱՐՏԱԿՐՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ԳՈՐԺՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ՏԵՐԻՏՈՐՅԱԼ ՆՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ

Այժմ անցնում ենք միությունների կազմակերպությանը վերաբերյալ վերջին խոշոր հարցին, վորը միջադպին արհեստակցական շարժման առաջխաղացման համար համազանց կարեւոր նշանակութիւն ունի: Ոոսքը վերաբերում է արտադրողական միությունների գործունեության տերիտորյալ շրջանակներին:

Ինչպես քաղաքական կուսակցության, այնպես էլ արհեստակցական միությունների կազմակերպչական ձեռքն ու յեղանակը պայմանավորվում են նրանց առաջ դրած նպատակներով, նրանց մղած աշխատանքի բովանդակութիւնով: Վերջինիս մեջ տեղի ունեցող փոփոխութիւններն անմիջապես անդրադառնում են կազմակերպության յեղանակի վրա: Մեր միությունների առաջ դրած հիմնական խնդիրը պրոլետարյան դիկտատուրայի հաստատումն յեղակահարկում կազմակերպումն ևն հանդիսանում: Առանձին յերկրներում տեղի ունեցող պրոլետարական հեղափոխութիւնները չեն կարող վերջնական հաղթանակի հասնել և իրենց ձեռք բերած զիջքներն ապահովված համարել, յեթե այդ հեղափոխական շարժումները յերկար ու ձիգ տաքիներ շարունակ կղզիացած մասն, յեթե պրոլետարիատի միջազգային շարժումը նրանց ոգնության չհասնի: Պրոլետարական հեղափոխութիւնը վոչ ուսական է և վոչ գերմանական, այլ միջազգային բնույթ է կրում: Պրոլետարիատի դասակարգային — հեղափոխական տեսակետի վրա կանգնած ամեն մի արտադրողական միութիւն այդ նպատակի իրականացմանն է յենթարկելու, նրան է հարմարեցնելու իր ամբողջ աշխատանքն ու իր կազմակերպության յեղանակը:

Նույնպիսի միջազգային բնույթ է կրում և կապիտալիստական արդյունաբերութիւնը, վորի հետ կապված է բանվոր դասակարգը: Չկա և չի կարող լինել վոչ առանձնացած գործարան, վոչ արտադրութիւն մի կղզիացած ճյուղ և վոչ աշխարհից կտրված մի կապիտալիստական յերկիր: Գործարանային արդյունաբերութիւնն ու ժեղապումն ու տարածումն յենթադրում են միջազգային կապեր, համաշխարհային շուկա: Այլ կերպ գործարանային արդյունաբերութիւնը թե իր ներկա կապիտա-

լիստական կեղեկով և թե ապագա սոցիալիստական հասարակության մեջ արյունաքամ կլինի և գիւեղով: Տըն-
ճեռաքանի այս պահանջը պետիստիազի խաղաղական ու
առնչեցակցական կազմակերպությունների հիմնի և կազ-
մում: Այս հարցով Եկվրոպայի և Ամերիկայի արհմիու-
թյունները շատ քիչ են զբաղվում, քանի վոր սոցիա-
լիստական հեղափոխությունն ու անտեսության կազմա-
կերպումը նրանց գործունեության շրջանակների մեջ չեն
մտնում կամ այդ գործունեության մեջ յերկրորդական
ու յերրորդական տեղ են բռնում: Մեր աբստրակտի-
կան միությունները ներկա դեպքում ել միանգամայն
ուղիղ ճանապարհի վրա են կանգնած: Իրենց գոյության
հենց առաջին փուլից սկսած, նրանք բոլորն ել կազմակերպ-
վեցին համապատասխան մասշտաբով, սակեմ իրենց
կենտրոնական վարչությունները: Վերջիններս համապա-
ստասխան միության համապատասխան համագումարում են
ընտրվում: Այս և չի կարող լինել Պետրոգրադի նահան-
գի կամ Յեկատերինոսլավի նահանգի մեծադիարկյունա-
բերություն, վորը մյուս նագանգների նույն արդյունա-
բերության հետ կապված չլինի, նրանցից կախում չու-
նենար: Ինչքան վոր մեր արտադրողական միությունների
հիմնական նպատակը արդյունաբերության կազմակեր-
պումն և հանդիսանում, իսկ նահանգային կամ գավառա-
յին կղզեացած արդյունաբերություն չկա, միություննե-
րը պետք և համապատասխան մասշտաբով կազմակերպված
լինեն: Այլ կերպ նրանք կկորցնեն իրենց արտադրողա-
կան ելությունը և պրոֆեսիոնալ միությունների կվե-
րածվեն:

Համապատասխան բոլոր արտադրողական միություն-
ները գործում են միությունների համապատասխան կենտ-
րոնական խորհրդի ղեկավարությամբ (ВЦПС), փորն
իր կողմից կարմիր արտադրողական միությունների ին-

տերնադիոնալի մեջ և մտնում: Վերջինս սկսեց կազմա-
կերպվել 1920 թվի ամսուր, 1921 թվի հուլիսին ունեցավ
Մոսկվայում հավաքված իր առաջին կոնգրեսը և 8 փուլից
հետո, ներկա տարվա նոյեմբերի 15-ին, Կոնգրեսի Մոսկ-
վայում իր յերկրորդ համագումարը:

ԱՌԱՆՁԻՆ ԱՐՏԱԴՐՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԳ- ԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Պրոլետարական հեղափոխության տարածումն կա-
պիտալիստական յերկրների վրա կարմիր արտադրողա-
կան միությունների առաջ նոր ու նոր տապաբեզներ կը-
բացի: Դեռ մինչև պատերազմը յերկաթուղին, փոստը և
բացի: Դեռ մինչև պատերազմը յերկաթուղին, փոստը և
հեռագիրը ուժեղ միջազգային կազմակերպություններ
եյին ներկայացնում: Ստանց վագոնը փոխելու, կարելի
էր Բերլինից Պոլիս գնալ կամ Փարիզից Պետրոգրադ: Հե-
ռախոսը գործում էր հազարավոր վերատների վրա, իսկ
մաշխարհային եյին դարձել: Անգլիայի, Բելգիայի և Գեր-
մանիայի գործարանները աշխարհիս բոլոր անկյուններից
հում նյութ եյին ստանում, իրենց գործարաններում
պատրաստած ապրանքները տարածելով ամբողջ յերկրա-
կնդի վրա: Արդյունաբերության և հաղորդակցության
միջոցների այս միջազգային ելությունը ապագա սոցյա-
լիստական հասարակության մեջ ավելի հեռավորակա-
ն, ուժեղ կերպով կարտահայտվի: Նրանց ղեկավարու-
թյունն ու վարչությունը նույնպես կենտրոնացած
միջազգային մարմինների ձևով կը կանգնեն: Նման պայ-
մաններում Գերմանիայի յերկաթուղու կամ մեծադիար-
կյունաբերության բանվորների արտադրողական միու-
թյունները չեն կարող բոլոր մյուս յերկրների, մանա-
վանդ հարևան յերկրների համապատասխան միություն-

ների հետ կապ հաստատել ու նրանց հետ համերաշխ չդրժել: Պետք է յենթադրել, Վոր ապագա սոցիալիստական հասարակութեան մեջ արտագրութեան բոլոր խոշոր ճյուղերը մի կենտրոնից կը կառավարվեն և Վոր հետեւապէս համապատասխան միութեաններն ել իրենց միջազգային կազմակերպութեանը, իրենց միջազգային կենտրոնն են ստեղծելու: Կարմիր արհմիութեանների Ինտերնացիոնալի հետ միասին և նրան զուգընթացաբար կկազմակերպվեն առանձին արհմիութեաններ միաբնակներ, միջազգային կենտրոններ, նրանց արհմիութեանները, Սիւնդիկատներ, Միաժամանակ, ամեն մի յերկրում ստեղծվում է բոլոր արտագրողական միութեանների մի ընդհանուր ղեկավար մարմին, մի խորհուրդ յենթադրենք, Վորը մտնում է որտաղ: Բոլոր միութեանների Ինտերնացիոնալի մեջ:

Ինչ գիրք են բռնելու այդ հարցում Հայաստանի միութեանները:

Հ. Ս. Խ. Հ. ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՋՂՁԳՆԵՐՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Մեր արհեստակցական շարժումը Ռուսաստանի արհեստակցական շարժման ծնունդ է և իր ծագման հենց առաջին որից ընդունեց Ռուսաստանի շարժման սկզբունքները, նպատակներն ու կազմակերպչական յեղանակները: Մեր ամբողջ ուշադրությունը կախնում է կայանում և առանց չափազանցութեան մեջ ընկնելու կարող ենք ապել, Վոր յիսկիս Ռուսաստանի արհմիութեանների ազդեցութեամբ ու ոգևորչութեամբ, մեր արհեստակցական շարժումն ամենաբարձր փնտրելի մեջ կգտնվի, մանավանդ ինչ վերաբերում է շարժման սկզբունքային ու գաղափարական կողմերին: Խորհրդային Հայաստանի արհեստակցական շարժման ամենադրական կողմերից մեկն էլ այն

է, Վոր մեր բանվորութեան շարքերում հացիոնալիզմի, թթու ազգասիրութեան վորեյն նշաններ չեն նկատվում և այդ դժբախտութեանից մեր միութեանները կատարելապէս ազատ են: Մեր միութեանները չափ են գետակցում, թե իրենց ուշադրությունը ուր է փնտրելու: Միաժամանակ, նրանք այն ել են գիտակցում, Վոր Հայաստանը գործարանային արդյունաբերութեանից զուրկ, տնտեսապէս հետամնաց և չնչին բանվորութեան ունեցող մի յերկիր է, ուր արհեստակցական շարժման ուժեղացման ու ծաղկման համար առ այժմ լուրջ տվյալներ չկան: Մեր արդյունաբերութեան, մեր ֆինանսների ու առևտրի վիճակը կախված է ամբողջովին այն փոխաբերութեաններից, Վոր այդ ստարեգում Հայաստանի Խորհրդային իշխանութեանը հաստատում է Խորհրդային Ռուսաստանի և Անդրկովկասյան յերկու հանրապետութեանների հետ: Մեր տնտեսական կացութեանը զրկում է մեզ սեփական յերկաթուղի և սեփական դրամ զրկում է մեզ սեփական յերկաթուղի և սեփական դրամ ունենալու հնարավորութեանից: Այդ ստարեգներում գործը անդրկովկասյան և համառուսական հողի վրա յեղբուրներ: Մեծական ուժերի վրա միայն հենվելով, հնարավոր արտաքին վտանգի դեմ մենք անգոր կլինենք կրկնելու: Այստեղից հետևում է, Վոր մեր կարմիր բանակի կազմակերպման ու արտաքին քաղաքականութեան հարցերում Խորհրդային Հայաստանի իշխանութեանը ուշիկ ճանապարհի վրա յե կանգնած, Անդրկովկասյան հանրապետութեանների և Խորհրդային Ռուսաստանի հետ վերջ համաձայնութեան գալով, նրանց հետ ձեռք-ձեռք տված դրժելով:

Պարզ է, Վոր նման տնտեսական ու քաղաքական պայմաններում արհեստակցական միութեաններն ել համապատասխան չափով թույլ են լինելու և կարող են

փառքի կանգնել միայն Ռուսաստանի միությունների ա-
ջակցութեամբ, նրանց ղեկավարութեամբ:

Մեղադրական սևապարծուրքյունից յեզ շովինիզմի
տալիսից ազատ սեր միությունները իրենց միջազգային
կապերը հաստատելու գործը հույս հողի վրա յեն դնում,
և ելլ յեզ մեր խորհրդային իշխանությանը: Մեր բոլոր
միություններն ընդունում են Ռուսաստանի համապա-
տասխան արտադրողական միությունների ղեկավարու-
թյունը, մասնակցում նրանց համագումարներին և նը-
սանց կենտրոնական վարչությունների հետ նույն հարա-
բերություններն են ստեղծում, ինչ և Ռուսաստանի մի-
ությունների նահանգային մարմինները: Այդ նույն կար-
գով, Հայաստանի միությունների խորհուրդն էլ վոչ թե
անմիջապես և կարմիր միությունների ինտերնացիոնալի
ենջ մտնում, այլ ВДЦС-ի միջոցով: Մեզ վոչ վոք չի
խանդարում Պրոֆինտերնի հետ անմիջական կապեր հաս-
տատել և—ինչպես կասեցին մեղադրողները— «անկախ լինել»:
Սակայն, «անկախ» բառին մենք չենք կարող զոհաբերել
մեր միությունների ու բանվորութեան վիճակը, նրանց
խոհական և վոչ ձևական անկախությունը:

Մորհրդային Հայաստանի բանվորն ու գյուղացին մի
գարմանալի գիտակից ու հեռատես վերաբերմունք են
դույց տալիս դեպի մեր Մորհրդային իշխանութեան ար-
տաքին քաղաքականությունը, մանավանդ ինչ վերաբե-
րում և Անդրկովկասյան ֆեդերացիային և Ռուսաստանի
հետ ունեցած հարաբերություններին: Մեր արմիու-
թյունների միջազգային դրությունը վարչելու հարցում
էլ Հայաստանի բանվորությունը նույնքան զգաստ ու
հեռատես և, պատասխանատվութեան զգացմունքով նույն-
քան ուժոված: Միություններն և ներքին ու արտաքին հարաբե-
րությունները մեր բանվորական մասուն կարողանում և
բղխեցնել յերկրի սուրած ներքին ու արտաքին ղեկավար
պայմանները:

ՄԵՐ ԱՐԶՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՐԱՆՆԵՐԸ ՀՈԿՏԵՄ-
ԲԵՐՅԱՆ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ 5-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐԶԻՆ

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը մի իսկական
հայրենասիրտն էր նույն իսկ առաջնակարգ կապիտալի-
ստական յերկրների բանվորութեան ու նրա արհեստակ-
ցական շարժման համար: ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՄԱՆ ՀԵՏԱ-
ՄՆԱՅ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ՄԱՍՍԱՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋ ՆԱ-
ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒ ՀՈԳԵԿԱՆ ՎԵՐԱԾՆՆԻՉ
ՄԻ ՆՈՐ ԴԱՐ ԲԱՅԵՑ:

Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան հինգյերորդ տա-
րեղարձի որը Հայաստանի փոքրաթիվ բանվորությունը
կարող է հպարտանալ նրանով, վոր այս կարճ ժամանա-
կամիջոցում— ընդամենը յերեւո տարվա ընթացքում—
նրան հաջողվեց կազմակերպել իր արհեստակցական մի-
ությունները, վորոնց մեջ արձանագրված է մեր բան-
վորութեան մոտ 90 տակտը, հաջողվեց լուծել մեր շար-
ժման սկզբունքային ու տակտիկական հարցերը, մեր
միությունների գործունեութեան շրջանակներն ուրվա-
ղծել նրանց աշխատանքը դասակարգային, ուրեմն և մի-
ջազգային հողի վրա գնել և հազարավոր թելերով կա-
պել նրանց Մորհրդային իշխանութեան ու միջազգային
բանվորութեան հետ: Մեր միությունների առաջ դեռ
բազմաթիվ չլուծված հարցեր կան, մանավանդ ինչ վե-
րազմաթիվ չլուծված հարցեր կան, մանավանդ ինչ վե-
րաբերում է նրանց մասնակցութեանը մեր յերկրի տըն-
տեսական ու կուլտուրական շինարարութեան գործին:
Սակայն և այնպես չի կարելի չընդունել, վոր յերկու
տարվա ընթացքում նրանց կատարած աշխատանքը Հա-
յաստանի մեծ է, վոր ՄԵՐ ԲԱՆՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐԴԵՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՎԵԼ Ե, ՎՈՐՈՑԵՄ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ՅԵՎ ԻՐ ԴԱ-
ՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԱՆԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒ-
ԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼ:

Հովտեմբերյան հեղափոխութեան հինգերորդ աստի-
զարձին Հայաստանի արհեստակցական միութեանները
իրավունք ունեն հպարտանալու իրենց կատարած աշխա-
տանքով ու իրենց մասնակցութեամբ այդ մեծ, համաշ-
խարհային բնույթ կրող ազատագրական շարժմանը, հիմ-
ունեն համոզված լինելու, վեր մոտեցել և արդէն մարդ-
կութեան վերջնական ազատագրման ժամը և վեր միջնա-
գային պրոլետարիատի հաղթանակը մի պատմական սո-
խոսափելիութիւն է: Միթե հնարավոր է, վեր փոքրիկ
աղբաւ ու ամեն կողմից հետամնաց Հայաստանում կա-
տարված հեղաշրջումն տեղի չի ունենա հարուստ ու մեծ
Հնդկաստանում, կապիտալիստական Սնգլիայում կամ
Ամերիկայում, հեղափոխական Գերմանիայում և աշխար-
հիս ամեն մի անկյունում, ուր շահագործումն ու ճնշումն
են իշխում:

Նոր արհեստակցական բարձրման ամբողջովին հեղ-
հեմբերյան հեղափոխութեան ծնունդ է: Դասակարգային
սեռակեան ու միջազգային քաղաքականութիւնը՝ այդ
բարձրման վոգիւն, նրա վերջնական հաղթանակի հիմնա-
կան գրավականը: Ձինված այդ գիտակցութեամբ, պրո-
լետարական հեղափոխութեան հինգերորդ տարեդարձը
որը մեր արհեստակցական միութեանները հետեւյա-
նշանաբաններով կհանդիպեն:

ԿԵՅՅԵ՝ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԳՈՒԴԸ!
ԿԵՅՅԵ՝ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐՅԱՆ ՄԵԾ ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԿԵՅՅԵ՝ ԹՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՀԵՐՈՍ ՊՐՈԼԵՏԱՐՅԱՆԸ!
ԿԵՅՅԵ՝ ԿԱՐՄԻՐ ՊՐՈԳՆՈՍՏԵՐՆԸ!
ԿԵՅՅԵ՝ III ԿՈՍՏՈՆՈՍԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՐՆԵԼԸ!

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0205230

2 46 44

331.88(47)

U-22